

Taide ja luovuus osallistavana ilmiönä Nuorten taidetyöpajalla

Oona Tapper

Opinnäytetyö

Lokakuu 2019

Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

Sosionomi (AMK), sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Tekijä(t) Tapper, Oona	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Lokakuu 2019
	Sivumäärä 61	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Taide ja luovuus osallistavana ilmiönä Nuorten taidetyöpajalla		
Tutkinto-ohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma, Sosionomi (AMK)		
Työn ohjaaja(t) Lundahl Raija, Suomi Asta		
Toimeksiantaja(t) Nuorten taidetyöpaja		
<p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli lisätä tietoa Nuorten taidetyöpajan taiteen ja luovuuden osallisuuden ilmiöstä. Toimeksiantajana opinnäytetyössä toimii Jyväskylän kaupungin työpajatoimintaa 17-29 vuotiaille nuorille tarjoava Nuorten taidetyöpaja. Tavoitteena oli selvittää laadullisen tutkimuksen avulla sitä, kuinka taide ja luovuus ilmenee työpajalla sekä mitkä tekijät motivoivat ja osallistavat nuoria taidetoimintaan. Tavoitteena oli myös kuvata, miten taidetyöpajan tarjoama taidetoiminta ja luovuuteen tukeminen vaikuttavat nuorten arkeen ja tulevaisuuteen.</p> <p>Tutkimuksen aineisto koottiin osallistuvalla havainnoinnilla ja teemahaastatteluilta. Havainnoinnit ja haastattelut toteutettiin kolmeen eri työpajaan: arjentaitopajoille Starttiin ja Volttiin sekä työelämäpaja Tuunaten tuotteeksi, eli Tutuun. Haastateltavia nuoria oli yksitoista ja ohjaajia neljä. Aineisto analysoitiin teemoittelulla ja havainnointi tuki haastattelun aineistoa.</p> <p>Opinnäytetyö osoitti, että taidetoiminta tuki Nuorten taidetyöpajalla nuorten psyykkistä, kognitiivista ja sosiaalista toimintakykyä ja tätä kautta se voi tarjota nuorille paremmat edellytykset kouluun ja työelämään, tukea arjenhallintaa sekä ehkäistä syrjäytymistä. Nuorten taidetyöpajan monipuolisena koettu taidealojen tarjonta, ympäristön tukemat puitteet luovuuden toteuttamiselle, ilmaiset materiaalit, ohjaajat ja heidän ohjaustapansa olivat osallisuuteen positiivisesti vaikuttavia tekijöitä.</p> <p>Tutkimus osoitti, että taide tuki nuorten minäkuvaa ja identiteettiä. Nuoret käyttivät taide-toimintaa keskittymisen keinona sekä osana stressin ja mielenhallintaa. Nuoret näkivät taiteen ja luovuuden tarjoamat onnistumisen kokemukset tärkeänä ja ne tukivat heidän itsevarmuuttansa omista kyvyistään ja pystyvyydestään. Nuoret näkivät luovuuden tukevan myös luovaa ajattelukykyä ja mielikuvitusta, mikä voi tukea myöhemmässä vaiheessa nuoria koulussa ja työelämässä.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Taide, luovuus, osallisuus, työpajatoiminta, yhteisöllisyys, sosiaalisuus, toimintakyky, hyvinvointi		
Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet)		

Author(s) Tapper Oona	Type of publication Bachelor's thesis	Date October 2019 Language of publication: Finnish
	Number of pages 61	Permission for web publication: X
Title of publication Art and creativity as participative phenomena in Young People's Art Workshop		
Degree programme Degree programme of Social Services		
Supervisor(s) Lundahl Raija & Suomi Asta		
Assigned by Young People's Art Workshop		
<p>The purpose of the thesis was to raise awareness of participation through art and creativity in Young People's Art Workshop. The assignor of the thesis was the City of Jyväskylä's Youth's Art Workshop which offers workshop activities for 17-29-year-old young adults. The aim was to determine how art and creativity were visible in the workshop by using the qualitative research approach and which factors motivated for and involved the participants in artistic activities. Another aim was to describe how the workshop's artistic activities and its support of creativity affected the participants' everyday life and future.</p> <p>The data was collected by using participant observation and theme interviews. The observations and interviews were conducted in three different workshops: the everyday skill workshops Startti and Voltti and the working life workshop 'Tuning to product' also known as Tutu. The data consisted of eleven participant interviews and four counsellor interviews. The data was analysed by using thematic analysis and using the observations as support data for the interviews.</p> <p>According to the results, the artistic activities in the art workshop supported the participants' physical, cognitive and social function and provided, thus, better starting points for school and working life as well as supported their daily life and prevented social exclusion. The art workshop's diverse range of artistic fields, the environment's capability to support creativity, free materials as well as the counsellors and their way to counsel affected participation positively.</p> <p>The study showed that art supported the young people's self-image and identity. The participants used the workshop to help them concentrate and control stress and their minds. They found the successful experiences provided by arts and creativity important and thought that this supported their self-confidence in their own talents and capabilities. The participants also thought that the creative activities supported creative thinking and imagination, which could support them in school and working life later in life.</p>		
Keywords/tags (subjects) Art, creativity, participation, workshop activities, communality, sociality, functional capacity, welfare		
Miscellaneous (Confidential information)		

Sisältö

Johdanto.....	3
1 Taide ja luovuus.....	4
1.1 Taide ja taiteellinen toiminta	4
1.2 Luovuus.....	7
1.3 Taiteen soveltava käyttö ja sen aiempi tutkimus.....	9
2 Osallisuus	12
3 Työpajatoiminta	14
4 Opinnäytetyön toteuttaminen	17
4.1 Tarkoitus ja tavoite	17
4.2 Aineiston kerääminen	17
4.3 Aineiston analysointi	20
5 Tutkimustulokset.....	23
5.1 Miten taide ja luovuus ovat läsnä Nuorten taidetyöpajalla?	23
5.2 Mikä motivoi ja osallistaa nuorta taidetoimintaan Nuorten taidetyöpajalla?	29
5.3 Mikä merkitys taiteella ja luovuudella on nuorten arjessa ja tulevaisuudessa?	32
6 Pohdinta ja johtopäätökset.....	39
6.1 Eettisyys ja luotettavuus	46
6.2 Kehittämisehdotukset ja jatkotutkimusaiheet.....	50
Lähteet	51
Liitteet	56
Liite 1. Suostumuslomake havainnointitilanteeseen	56
Liite 2. Suostumuslomake tutkimushaastattelutilanteeseen	57

Liite 3. Havainnoinninsapluunan esimerkki	58
Liite 4. Teemahaastattelurunko nuorille	59
Liite 5. Teemahaastattelurunko ohjaajille.....	60
Liite 6. Tutkimuskysymyksien sisällön jaottelua	61

Kuviot

Kuvio 1. Nuorten taidetyöpajan työpajaportaat.....	19
Kuvio 2. Taulupohjien tekoa Starttipajalla.	25
Kuvio 3. Volttipajan havainnointipäivän sirkusvälineitä.	27

Taulukot

Taulukko 1. Esimerkki teemoittelusta ja värikoodeista.	22
Taulukko 2. Haastateltavien tunnistetiedot opinnäytetyössä.	23
Taulukko 3. Taiteellisuuden esiintyminen.....	27

Johdanto

Taiteen ja luovuuden hyödyntäminen nuorten osallistamisessa on yhteiskunnallisesti tärkeä ja ajankohtainen aihe, sillä nuorten aikuisten kasvava syrjäytyminen ja nuorisotyöttömyys ovat nousseet paljon otsikoihin. Työpajatoiminnan yhteiskunnallinen tarkoitus on ohjata eri ikäisiä valmentautujia työelämään sekä torjua eriarvoistumista ja parantaa heikommassa asemassa olevien mahdollisuuksia (Kautto & Lehtipää 2014, 18).

Syrjäytyminen aiheuttaa inhimillisiä menetyksiä nuorille, mutta se aiheuttaa kustannuksia myös yhteiskunnalle, joka tarjoaa erilaisia korjaavia palveluita ja toimeentulotukea sekä menettää verotuloja (Stiller & Vilmilä n.d., 27). Nuori voi tuntea yksinäisyyttä, turvattomuutta, eristäytymistä ja arvottomuutta ja monella voi olla masennusta. Arkirytmien kanssa voi olla haasteita ja esimerkiksi koulussa tai töissä käyminen voi olla mahdoton ajatus. Krappala ja Pääjoki (2004, 8) määrittelevät syrjäytymisen suhdekäsitteenä, jonka voidaan ajatella olevan yhteiskunnan ja eri ryhmien välistä, yksilön ja yhteisön välistä sekä yksilön syrjäytymistä suhteessa itseensä. Jos yksilö vieraantuu itsestään, omista tunteistaan ja arvoistaan, itsestä huolehtiminen vaikeutuu ja hän voi menettää kyvyn hallita omaa elämäänsä (Krappala & Pääjoki 2004, 36).

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten taide ja luovuus näkyvät Nuorten taidetyöpajan toiminnassa. Opinnäytetyön avulla pyrittiin lisäämään tietoa taiteen ja luovuuden merkityksestä nuorille aikuisille osana työpajatoimintaa. Lisäksi työssä pyrittiin selvittämään, kuinka taide saa nuoria aikuisia osallisiksi toimintaan ja lähtemään pois kotoa. Ovatko taide, luovuus ja itsensä toteuttaminen heitä motivoivia tekijöitä? Aineisto kerättiin maaliskuussa 2019 havainnoimalla kolmea valmennuksen tasoltaan erilaista työpajaa yhden päivän ajan sekä haastatteleamalla taidetyöpajan nuoria ja ohjaajia. Haastateltavia nuoria oli yksitoista ja ohjaajia neljä. Tutkimuksen kohteena olevat työpajat oli valittu toimeksiantajan toiveiden mukaisesti. Analyysimenetelmänä käytettiin teemoittelua.

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Jyväskylän kaupungin Nuorten taidetyöpaja, joka järjestää valmennus-, ohjaus- ja opetuspalveluja 17-29-vuotiaille jyvaskyläläisille nuorille aikuisille. Tarjolla on eripituisia ja monipuolisia pajajaksoja, jotka sisältävät kädentaitoja, taiteen ja ilmaisun eri menetelmiä, arjentaitoja ja liikuntaa. Pajalle

pääsy ei edellytä nuorilta taiteellista osaamista. Tavoitteena työpajalla on yksilö- ja ryhmävalmennuksen avulla selkeyttää nuorten tulevaisuudennäkymiä ja lisätä onnistumisen kokemuksia. Työskentely perustuu yhteisöllisyydelle, jonka avulla nuoria pyritään tukemaan monipuolisesti. Tekemisen ja toimimisen kautta nuoret voivat harjoitella sosiaalisia taitoja. Nuorten toivotaan tulevan pajalle avoimin mielin ja valmiina kokeilemaan uutta. (Jyväskylän kaupunki n.d.; Koppari, n.d.) Nuorten taidetyöpajan toiminta perustuu toiminnallisuuden, yhteisöllisyyden ja positiivisen ajattelun arvoille (Kautto ym. 2014, 10).

1 Taide ja luovuus

1.1 Taide ja taiteellinen toiminta

Nuorten taidetyöpaja tarjoaa valmennuksen menetelmään luovia ja toiminnallisia menetelmiä. Menetelmiksi lukeutuu kuvallinen ilmaisu, luonnossa toimiminen, musiikki, draamalliset menetelmät, valokuvaus ja videointi, seikkailukasvatus, liikkuminen, leikit, pelit ja sirkus, kädentaidot, projektitoimiminen sekä yrittäjyys ja osallisuuskasvatus (Kautto ym. 2014, 47). Nuorten taidetyöpajalla käytetyt taiteenalat ovat kuvataide, kädentaidot, valokuvataide, musiikki, sanataide, muotoilu sekä vieraillevien taiteilijoiden ohjaamat taiteenalat kuten sirkus.

Sederholmin (n.d.) mukaan nykytaiteelle olennaista on teemojen ja sisällön ajankoh-
taisuus. Toiminta ei ole riippuvaista siitä, käytetäänkö työskentelyssä vanhoja vai uusia taiteen tekniikoita ja materiaaleja. Toiminnaltaan nykytaiteen tekeminen on tietoisista ja teoksen on oltava yhteydessä taidekontekstiin ja oltava sisällöltään merkityksellinen. (Sederholm n.d; Stammeier 2016.) Teoksen materiaali ei ole olennaista, sillä sen valinnassa määrittelee se, millaista vaikuttavuutta taiteilija tavoittelee. Materiaaliksi voi lukeutua myös teoksen tilanne, paikka ja aika. (Sederholm 2000, 128;132.)

Taiteen prosessissa taiteen tekijälle tärkeintä ei ole lopputulos, vaan ideointiprosessi ja tekeminen itsessään (Sederholm 2000, 173). Honkalan (n.d.) mukaan taiteellinen toiminta tai taideharrastus kehittää ja opettaa ihmiselle uusia taitoja ja vahvuuksia

viidellä eri tavalla. Kaikenikäisten yksilöiden taiteellinen toiminta kehittää kognitiivisia kykyjä, kuten luovaa ja kriittistä ajattelua sekä parantaa menestystä koulussa tai työelämässä. Taiteellisen itseilmaisun kautta on mahdollista oppia myös itsetuntemusta, tunteita ja sosiaalisia taitoja harrastuksen tuomissa puitteissa. Taiteellinen toiminta tukee Honkalan mukaan myös yksilön elinikäistä oppimista ja antaa onnistumisen kokemuksia. Neljäntenä hän mainitsee taiteen konkretisoivan ja havainnollistavan opetettavaa asiaa ja motivoivan oppijaa asian käsittelemiseen. Viimeisenä Honkala mainitsee sen, että taiteen avulla organisaatiota voidaan kehittää käytännöllä taidetta välineenä tai menetelmänä. (Honkala, n.d.)

Nuorten taidetyöpajalla korostetaan taidetta tekemisenä, jonka avulla pyritään sosiaaliseen muutokseen. Samankaltainen ajatus löytyy myös yhteisötaiteesta, jossa lähtökohtana on yhteisö ja taidetta tehdään jäsenten kanssa heitä varten (Yhteisötaide n.d.). Yhteisötaiteen sivustoilla (n.d.) kerrotaan siitä, että toiminnassa olennaista ei ole konkreettinen teos tai tuote vaan toiminnan aikana syntyvä prosessi. Taiteen avulla voidaan kehittää yksilön identiteettiä ja itsetuntoa, joilla on suuri merkitys sosiaaliseen kanssakäymiseen. Itsetunnon kasvaessa käsitys myös omista vahvuuksista muuttuu. Taidetoiminnan yhteydessä syntyvässä prosessissa syntyy tärkeitä työelämäntaitoja, ja näiden elämäntaitojen vahvistumisen myötä nuoren on helpompi löytää jatkopolkuja. (Stiller ym. n.d., 23.)

Taidekokemus on avoin ja arvaamaton prosessi tekijän, materiaalien ja vastaanottajan välillä. Vastaanottajan mielentila, tieto ja tunteet tekevät taiteen vastaanottamisesta muuttuvan tapahtuman. (Sederholm 2000, 68;71.) Tuomikosken (1987) mukaan taiteen tekijän, teoksen ja kokijan välillä tapahtuu tajunnansiirtoprosessi, jolloin taideteos toimii siltana tekijän ja kokijan tajunnan välillä. Taideteos on tarkoitettu havaituksi, ymmärretyksi ja vastaanotettavaksi. (Tuomikoski 1987, 41-42.) Taideteoksen vaikuttaessa vastaanottajaan, se aktivoi erilaisia tunteita ja puhuttelee muistojen kerrostumia, ja taiteen kokeminen voi olla silloin hyvinkin henkilökohtainen prosessi (Rönkä & Kuhalampi 2011, 31). Tuomikoski (1987) lainaa taiteen olemassaolosta ja luonteesta Virgil Aldrichin ajatuksia, joiden mukaan taideteos voi olla fysikaalista ja fenomenaalista. Fysikaalinen luonne näyttäytyy teoksen olemassaolona. Fenomenaalisuus teoksessa näyttäytyy kokemuksena, jolloin taiteen vastaanottaja etsii taidete-

oksesta mielikuvia, ajatuksia, virikkeitä ja tunteita. (Tuomikoski 1987, 45-46.) Väisänen (2017) korostaa artikkelissaan sitä, kuinka taideteoksen sisällön ja päämäärän tarkoituksena ei ole vain vastaanottajan tunteiden herättäminen. Teos pitää ottaa vastaan järjellä ja älyllä. Oleellista on osata taiteen kieli, sillä taiteilija on valinnut teokseen tietyn sommittelun ja värit, joiden avulla ilmaistaan teoksen aiheen tai aiheettomuuden sanomaa. (Väisänen 2017.) Sederholmin (2000) mielestä taiteessa ei ole aina ymmärrettäviä merkkejä tai se ei viesti mitään informatiivista. Taide voi aktiivoida vastaanottajan muistia ja liittää sen johonkin hämärästi tuttuun mielikuvaan tai jälkeen. (Sederholm 2000, 61.) Taide voi aloittaa katsojan mielessä prosesseja.

Taiteen tekeminen ja kokeminen vaikuttavat ihmisen mielen syviin ja tiedostamattomiin kerroksiin ja tunteisiin (Anttila, Haapanen, Myyrä, Mönttinen, Parviainen 2012, 11). Taiteella on kyky panna aistit, tunteet ja mieli liikkeelle tavoilla, jotka auttavat käsittelemään vaikeitakin asioita (Bardy, Haapalainen, Isotalo & Korhonen 2007, 21). Känkänen (2013) käsittelee tutkimuksessaan taiteellisen toiminnan ja itseilmaisun merkitystä vaikeiden asioiden käsittelyssä. Känkäsen mukaan taiteellinen toiminta voi antaa symbolisen etäisyyden mielessä liikkuviin asioihin, jolloin esille voi tulla jotain, mille ei ole aiemmin löytynyt sanoja. Fyysinen tekeminen aktivoi muistia toisella tavalla kuin asioista puhuminen ja näin syntyy mahdollisuus käsitellä vaikeita kokemuksia epäsuorasti taiteen kautta. Känkänen kertoo myös taiteen metaforisesta suojasta, jossa metaforan avulla voidaan käsitellä vaikeasti selitettäviä kokemuksia. (Känkänen 2013, 99.) Bardy ja muut tarkastelevat Sigmund Freudin ajatuksia siitä, että taiteellinen toiminta heijastaa tiedostamattomia mielen prosesseja sekä ilmentää taspainottelua viettielämän ja sivistyksen välillä, sosiaalisen elämän vaatimusten ja paineiden konfliktissa (Bardy ym. 2007, 175).

Esteettisyys tarkoittaa aistein havaittavaa ja sellaista, joka muodostaa katsojalle, kuulijalle ja lukijalle mielikuvia ja tunnetiloja. Se on kykyä nähdä, kuulla ja erottaa laatuja esimerkiksi taideteoksisesta. (Tuomikoski 1987, 33.) Taiteella on suuri esteettinen merkitys ympäristöissä ja tiloissa. Tilat vaikuttavat kaikkien aistialueiden kautta tajunnan pohjavireeseen ja niiden viihtyvyys on fyysisen tilan ja siinä olevan ihmisen aistikokemusten harmoniaa (Tuomikoski 1987, 85). Taidetta käytetään sisustuselementtinä ja viihtyvyyttä lisäävänä. Teoksia löytyy museoiden lisäksi esimerkiksi työ-

ympäristöistä, kouluista, terveydenhuoltoympäristöistä ja ostoskeskuksista. Tutkimuksissa on todettu, että taiteen käytöllä eri tiloissa on myös positiivisia terveys- ja hyvinvoinninvaikutuksia. Taiteella on stressiä ja ahdistusta vähentävä vaikutus ja teoksien merkitystä muun muassa terveydenhuoltoympäristöissä on laajasti tutkittu. Esillä olevan taiteen on nähty vähentävän potilaiden sairaalassaoloaikaa, vähentävän kipulääkkeiden tarvetta ja se on lisännyt tyytyväisyyttä terveydenhoidon palveluihin ja tehnyt tiloista kodinomaisemman. (Knibbs, Lahtinen, Lappalainen, Lehtelä, Morawska, Nevala, Reijula & Salonen 2011, 58-59.)

1.2 Luovuus

Uusikylä (2012) tuo esille kirjassaan luovuustutkimuksen uranuuttajien ajatuksia luovuudesta. Platonin mukaan inspiraatiota, esimerkiksi muusaa pidetään luovuuden lähteenä. Aristoteleen mielestä luovaan prosessiin vaikuttavat olosuhteet. Immanuel Kantin mielestä taas luovuus on tietoista. Francis Galton yhdisti Kantin ajatuksiin perinnöllisten tekijöiden vaikutuksen. Sigmund Freudin mukaan luovuus selittyy yksilön tajunnan tiedostamattomalla kerroksella. Platon, Kant ja Freud käsittävät luovuuden ilmiön olevan mystinen ja selittämätön, kun taas Kant ja Galton yrittävät käsittää luovuutta loogisemmin. (Uusikylä 2012, 23-24.) Freud ajatteli luovan persoonan antautuvan fantasioitten vietäväksi ja hylkäävän samalla todellisuuden (Uusikylä 2012, 31). Abraham Maslow korosti ajattelussaan sitä, ettei luovuuden prosessin ja tuotoksen laatu ole tärkein, vaan yksilön vapautuminen ennakkoluulottomaan lapsenomaiseen tilaan, jossa itsekriittisyydellä ja muiden odotuksilla ei ole merkitystä. Luovuuden edellytyksenä on yksilön rohkeus, vapaus, spontaanisuus ja itsensä hyväksyminen. (Uusikylä 2012, 41-42.)

Uusikylän (2012) mukaan luovuus tuottaa jotain uutta ja luovuudenprosessi voi olla osittain tiedostamatonta. Luovuus jaetaan yleisesti neljään elementtiin tai luovuuden ”neljään peehen” (Rhodes 1961): persoonaan (person), prosessiin (process), produktiin (product) ja paineeseen/paikkaan (press/place). Persoonaan luetaan yksilön äly, luonteenpiirteet, asenteet ja arvot. Prosessiin vaiheet, joita yksilö käy läpi saavuttaakseen tietty tavoite. Produkti on luova tuotos, ajatus tai keksintö. Paine käsittää luovan yksilön ja ympäristön välisen suhteen, joka vaikuttaa luovaan suoritukseen.

(Uusikylä 2012, 57-60.) Alkuperäiseen neljän peen malliin on lisätty myöhemmin vakuuttavuus (persuasion) ja potentiaali (potential). Vakuuttavuus sisältää kyvyn muuttaa muiden ihmisten ajattelua luovuuden avulla ja potentiaali on yhdistelmä luovaa persoonallisuutta ja paikkoja. (Beghetto, Kozbelt & Runco 2010, 24-25.)

Graham Wallas jaotteli luovuuden prosessin neljään vaiheeseen: valmistautumiseen (preparation), hautomiseen / kypsytelyyn (incubation), oivallukseen (illumination) ja todentamiseen (verification). Ensimmäisessä valmistautumisvaiheessa ongelmaa tarkastellaan monesta eri näkökulmasta. Seuraavassa eli hautomisvaiheessa ongelmasta irtaudutaan. Wallasin mukaan pidättyminen ajattelusta/ongelmasta hautomisvaiheessa voi tapahtua kahdella tavalla: ajatus (mental work) siirretään muihin ongelmiin tai rentoudutaan kokonaan kaikesta ajatustyöstä. Kolmatta eli oivallusvaihetta ei voi pakottaa ja se tulee monesti kuin salamana kirkaalta taivaalta. Wallas kuvailee tätä vaihetta valaistumiseksi "flash" tai klikkaukseksi "click". Vaihetta on edeltänyt kokeellisia ja epäonnistuneita sarjoja tai hänen sanoin junia, jotka ovat ihmisen mielessä kehittyneet tämän tiedostamatta. Viimeisessä todentamisvaiheessa idean pätevyttä testataan ja muodostetaan tarkkaan muotoon. Ensimmäisellä ja viimeisellä vaiheella on paljon yhtäläisyyksiä. (Hausman & Rothenberg 1976, 70-72; Uusikylä 2012 119-120.)

Gagnén lahjakkuusmallin mukaan lahjakkuuden (giftedness) pohjalla on yksilön synnynäiset kyvyt, joita systemaattisesti kehitetään harjoittelulla. Harjoittelua tukevat yksilön sisäiset tekijät, kuten motivaatio ja persoonallisuus sekä ympäristötekijät, kuten yksilön toimintaan vaikuttavat henkilöt, sosiaalinen ympäristö, tapahtumat ja yksilölle tarjotut mahdollisuudet. Harjoittelun tuloksena syntyy erityislahjakkuus (talent). (Uusikylä 2012, 83-85.) Sisäisesti motivoituneet eivät etsi luovasta prosessista palkkiota, vaan pitävät prosessia itsessään palkitsevana (Uusikylä 2012, 99). Olennaista luovuutta tukevalle ympäristölle on riittävä vapaus itsensä ilmaisuun ja valinnan mahdollisuudet. Toimijan oman tahdon nujertaminen, tiukka kontrolli, suoritus-ten vaatiminen sekä palkinnot estävät luovuuden toteutumista. (Uusikylä 2001, 16;18-19.) Uusikylän (2001, 19) lausahdus: "luovuus syntyy sisäisestä pakosta, mutta se elää vapaudessa", koostaa luovuuden sanomaa.

Toiminnallisena ilmiönä taiteen tiedetään edistävän terveyttä sekä hyvinvointia. Luovuus rentouttaa, auttaa jaksamaan ja tuo iloa. (Sava 2007, 91; Bardy ym. 2007, 161.)

Luovuuteen heittäytymisellä on suuri merkitys yksilön jaksamiselle. Luovuuteen heittäytyminen voi tuoda flow- tilan, jolloin toiminta muuttuu automaattiseksi ja helpoksi ja psyykinen energia virtaa ihmisen läpi. Yksilö tuntee flow'n aikana suurta nautintoa tekemisestä ja kadottaa ajan ja paikan tajunsa. Uusikylän mukaan flowkemuksen aikana tekeminen auttaa unohtamaan elämän muut epämiellyttävät puolet ja toissijaiselle informaatiolle tajunnassa ei jää tilaa. (Uusikylä 2012, 42; 127-129.) Yksilö pääsee flow-tilaan mielekkään tekemisen kautta, kuten esimerkiksi harrastuksen tai työn kautta.

1.3 Taiteen soveltava käyttö ja sen aiempi tutkimus

Rönkä ja Kuhalampi (2011) jaottelevat taiteesta puhumisen tavat neljään diskurssiin eli puhetapaan: pyhyysdiskurssiin, talousdiskurssiin, hyvinvointidiskurssiin ja yhteiskunnalliseen diskurssiin (Rönkä ym. 2011, 33). Pyhyysdiskurssi puhetapana korostaa taiteen autonomisuutta ja sitä, kuinka taiteella ei tarvitse olla käytännön tehtävää. Talousdiskurssilla tarkoitetaan taiteen hyödyntämistä käytännöllisinä käyttötarkoituksina, joissa taiteen arvoa arvostetaan taidekontekstin ulkopuolella. Hyvinvointidiskurssilla korostetaan taidetta välineenä ulkopuoliseen hyvään tarkoitukseen, kuten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen. Hyvinvointidiskurssissa puhutaan osallisuudesta, itsetuntemuksesta, syrjäytymisen ehkäisystä, toimintakyvyn vahvistamisesta, vuorovaikutuksesta ja voimaantumisesta. Yhteiskunnallinen diskurssi tarkoittaa puhetta, jossa taide pyritään liittämään osaksi yhteiskunnallisia ja ajankohtaisia keskustelunaiheita. (Rönkä ym. 2011, 32-33.)

Taide voi toimia soveltavana taiteena, kun taiteellisen toiminnan tarkoituksena on pyrkiä esimerkiksi vahvistamaan yksilön psyykkistä, fyysistä tai sosiaalista toimintakykyä. Tutkimuksissa on paljon selvitetty sitä, kuinka tärkeää taide on yksilölle ja tämän hyvinvoinnille. Britanniassa parlamentin puolueiden Taide, Terveys ja Hyvinvointi -niminen yhteistyöryhmä erittelee raportissaan (2017) taiteen ja hyvinvoinnin yhteyttä. Perusteellisen raportin kolme pääsanomaa on, että taiteesta saa hyvinvointia, kun se auttaa toipumisessa ja tukee pitkää ikää. Toiseksi taide voi auttaa kohtaamaan terveyden- ja sosiaalihuollon haasteita, kuten ikääntymistä, yksinäisyyttä ja mielen-terveyden haasteita. Kolmantena mainitaan, että taiteen avulla voidaan säästää rahaa terveyspalveluissa ja sosiaalihuollossa. Raportin mukaan taide auttaa pääsemään

yli tai lievittämään esimerkiksi ahdistuneisuutta, masennusta ja stressiä. (All-Party Parliamentary Group on Arts, Health and Wellbeing 2017, 4; 8; 11.)

Suomen Kulttuurirahasto toteutti Nuorisotutkimusverkoston koordinoiman Myrsky-hankkeen vuosina 2008-2011. Hanke kohdistettiin 13–17-vuotiaille nuorille, ja sen tavoitteena oli taiteen avulla tukea nuorten hyvinvointia ja identiteetin rakentumista sekä vahvistaa arjessa tarvittavia taitoja ja ehkäistä syrjäytymistä. (Siivonen, Kotilainen & Suoninen 2011, 11.) Hankkeen käynnistäjät uskoivat, että taiteen avulla voidaan tavoittaa oleellisia puolia ihmisenä olemisen ytimeistä ja, että yksilö kykenee eheytyttyään taiteen keinoin. Hankkeella haluttiin tuoda myös taide ja kulttuuri osaksi nuorten elämää. Kolmen vuoden aikana erilaisiin hankkeen taideprojekteihin osallistui ammattitaiteilijoiden ohjauksessa 14 000 nuorta. (Siivonen ym. 2011, 11;13.)

Myrsky-hankkeen yhtenä tutkimuskysymyksenä pohdittiin sitä, mitä taiteen tekeminen antaa nuorille, mikä on sen merkitys ja miten taiteellinen toiminta rakentaa nuorten hyvinvointia (Siivonen ym. 2011, 20). Hankkeessa oli nähtävissä, että taiteen tekemisen prosessin onnistuessa, teos tukee syrjään itsensä identifioineita nuoria. Taide ei kuitenkaan väistämättä johda aina myönteisiin tuloksiin, vaan voi myös vahvistaa syrjäytymistä. Tutkijat huomasivat, että taiteen soveltava käyttö on tasapainoilua taiteen itseisarvon ja sen välineellisen käytön välillä. Nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä keskeiseksi nousi se, että taide ei ole nuorille väline syrjäytymisen ehkäisemisessä, vaan taide on jotain heidän aktiivisen tekijyytensä tuottamaa. Hankkeessa myös todettiin, että syrjäytyneisyys osana nuorten identiteettiä ei auta voimaantumaa osalliseksi yhteiskuntaan. Nuoren taiteen tekijyyden kannalta teokset ovat tärkeitä itsessään. Taiteen tekeminen ei voimauta ihmisiä, jos siitä kadotetaan itseisarvon mahdollisuus avata arvaamattomia näkymiä ihmisyyteen ja maailmaan. (Siivonen ym. 2011, 122, 129, 186-187; 190.) Yli 60 % nuorista koki saaneensa rohkeutta ja iloa elämäänsä osallistumalla hankkeen toimintaan. Myrsky-hankkeessa havaittiin myös taiteelliseen toimintaan osallistumisen lisäävän yhteiskunnallista osallisuutta. (Siivonen ym. 2011, 96; 242.)

Australialainen Big hART yritys on tuottanut vuonna 2013 tutkimuksen, jossa haastateltiin kolmeen eri taideprojektiin osallistuneita nuoria. Tutkimuksessa 29 nuorta kertoi, kuinka projekteihin osallistuminen vaikutti heihin. Kaiken kaikkiaan haastatte-

luista löytyi seitsemän asiaa, jotka ovat tulosta projekteihin osallistumisesta. Tutkimuksen mukaan projektit vaikuttivat 1) nuorten psykososiaaliseen terveyteen ja itsevarmuuteen, nuoret saivat 2) tunteen yhteisöllisyydestä ja osallisuudesta ja tunteen siitä, että on 3) mahdollisuus vaikuttaa omaan elämään, jolloin heidän riskikäyttäytymisensä, kuten huumeiden käyttö vähentyi tai loppui. Taide myös antoi 4) uusia mahdollisuuksia ja tekemistä, ja nuoret oppivat uusia taiteellisia kykyjä. Toiminta vaikutti nuorten 5) tulevaisuuden suunnitelmiin, joita ei mahdollisesti aikaisemmin ollut. Lisäksi nuoret 6) oppivat uutta tietoa, taitoa ja löysivät omia vahvuuksiaan. Projektien avulla nuoret 7) oppivat omasta ja muiden kulttuurista. (Davies, Down, Haseman, Rankin, White, & Wright 2013.)

The National Youth Agency:n teettämä tutkimus (2009) raportoi viidestä nuorille toteutetusta taideprojektista Englannissa. Kaikkia nuoria yhdisti se, etteivät he olleet koulutuksessa eivätkä töissä. Raportin mukaan projektit kasvattivat nuorten luottamusta, itsetuntoa sekä arvostusta itseään kohtaan. Kynnys lähteä koulu- ja työelämään alentui ja projektit paransivat myös nuorten yksilöllisiä ja sosiaalisia taitoja. Nuoret pääsivät harjoittelemaan työelämässä vaadittavia taitoja, kuten vastuunottoa ja täsmällisyyttä. (The National Youth Agency 2009, 2; 6; 10; 13; 18; 22.)

Vaikuttava sirkus -hankkeessa (2011-2014) tutkittiin sirkustoiminnan (sirkus voidaan liittää esittävään ja performanssitaiteseen) vaikutuksia hyvinvointiin. Sirkusopetusta järjestettiin laajasti monelle eri asiakasryhmälle, kuten myös syrjäytymisvaarassa oleville nuorille. Sosiaalisen sirkuksen todettiin lisäävän rohkeutta itseilmaisuun ja uuden oppimisen nähtiin vahvistavan itsetuntoa. Sirkustoiminta tuotti myös onnistumisen elämyksiä. Toiminnan nähtiin lisäävän ryhmähenkeä ja sosiaalisia taitoja. Hankkeen julkaisussa todetaan myös, että jokainen osallistuja väistämättä epäonnistuu välillä ja tämän nähtiin lisäävän hyviä kokemuksia ryhmässä toimimisessa, sillä kukaan ei ole parempi tai huonompi. (Kakko, Kekäläinen, Kinnunen, Lidman 2013, 11,16,17.)

Taiteen soveltavaa käyttöä on tutkittu myös muutamissa korkeakoulujen opinnäytetöissä. Saimaan ammattikorkeakoulussa toteutettu Kososen, Pesun ja Ruosteisen 'Otan kuvan ja kerron – nuorten kokemuksia TaidePajan toiminnasta' (2015) on yksi niistä. Siinä syrjäytymisvaarassa olevat nuoret työpajalaiset saivat

photovoice-menetelmän avulla kertoa kokemuksistaan siitä, kuinka TaidePaja-hanke (2012-2014) vaikutti heidän elämäänsä. Opinnäytetyö osoitti nuorten saaneen TaidePajalta vertaistukea, yhteisöllisyyttä, tukea arjenhallintaan ja tunnetta osallisuudesta ja voimaantumista (2015, 2; 27). Myös Metropolia ammattikorkeakoulun Mönttisen 'Kulttuurinen osallisuus nuorisotyössä' -opinnäytetyössä (2011) tarkastellaan taidepohjaisia toimintoja nuorisotyössä, ja niiden merkityksiä ohjaajille ja kulttuurisessa toiminnassa aikaisemmin mukana olleille nuorille. Mönttisen opinnäytetyössä nuoret kokivat taidetoiminnan rakentaneen sosiaalista pääomaa, vahvistaneen identiteettiä ja yhteisöllisyyttä sekä antaneen uusia taitoja elämään (2011, 70-71).

2 Osallisuus

Raivion ja Karjalaisen (2013, 16) mukaan osallisuus koostuu kolmesta peruselementistä: yksilön riittävät resurssit, kuten hyvinvointi ja toimeentulo (taloudellinen osallisuus, having), yksilön mahdollisuus vaikuttaa ympäristön asioihin toiminnallisesti (toiminnallinen osallisuus, acting) sekä yhteisöön kuulumisen tunne (yhteisöllinen osallisuus, belonging). Tämä Raivion ja Karjalaisen jäsenitys perustuu Erik Allardt'n (1967) hyvinvoinnin ulottuvuuksiin, jotka hän on määritellyt ihmisen perustarpeiden kautta (having, loving, being). (Raivio ym. 2013, 16.) Työpajatoiminnalla yritetään lisätä asiakkaiden osallisuutta jokaisen peruselementin avulla. Työpajatoiminta nähdään työllisyyttä edistävänä toimintana, kun toiminta tukee arjentaitoja ja työelämäntaitoja, sekä vahvistaa yksilön toimintakykyä psyykkisesti, sosiaalisesti, kognitiivisesti ja fyysisesti, jolloin koulutukseen ja työhön lähteminen helpottuu (taloudellinen osallisuus). Työpajaan osallistuminen tukee asiakkaan kykyä päästä tekemään ja vaikuttamaan. Asiakas on saattanut pitkään olla tekemättä mitään, mutta työpajatoimintaan tullessaan asiakas pääsee toteuttamaan itseään. Hän pääsee myös vaikuttamaan teemmäänsä työn sisältöön (toiminnallinen osallisuus). Työpajatoiminnassa vallitsee suuri yhteisöllisyyden tunne, kun asiakas huomaa, että on myös muita samassa tilanteessa olevia ihmisiä. Työpajalla pääsee sosiaalisesti vahvistumaan ja asiakas saattaa saada myös uusia ystäviä (yhteisöllinen osallisuus). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos jaottelee osallisuuden yksilön tunteena osallisuudesta, kun tämä on esimerkiksi mukana yhteisössä, kuten opiskelu- ja työympäristössä. Yhteisössä osallisuus näkyy muiden

arvostuksena, tasavertaisuutena, luottamuksena ja vaikuttamismahdollisuuksina. Yhteiskunnassa osallisuus ilmenee yksilöiden mahdollisuutena terveyteen, koulutukseen, työhön, toimeentuloon, asuntoon ja sosiaalisiin suhteisiin. (THL 2019.)

Osallisuus on yksilöllinen käsite, tunne ja kokemus. Osallisuus ei ole yksilön pysyvä ominaisuus tai staattinen tila, vaan osallisuuden aste vaihtelee elämänkaaren aikana. Raivion ja Karjalaisen mukaan syrjäytyminen on osallisuuden vastapari. (Raivio & Karjalainen 2013, 13-15.) Osallisuus näkyy yksilön elämässä siten, että hänet nähdään ja häntä kuullaan, arvostetaan sekä ymmärretään. Tärkeää on myös, että yksilö kokee olevansa merkityksellinen eri suhteissa, ryhmissä ja yhteisöissä. (Isola ym. 2017, 25.) Rouvinen-Wilenius (2014, 52) puolestaan käsittelee artikkelissaan osallisuuden mahdollistamista. Yhteisöltä edellytetään jäsenten kunnioittamista ja aktiivista toimijuutta. Keskeistä on luottamus, sitoutuminen ja kuulluksi tuleminen. (Rouvinen-Wilenius 2014, 52.)

Sosiaalihuoltolain (L1301/2014, 1§) yhtenä tarkoituksena on lisätä asiakkaiden osallisuutta ja vähentää eriarvoisuutta. Osallisuus on enemmän kuin vain osallistumista. Kokemuksena se on syvempi ja sisältää myös toimijuuden. Asiakkaan tulisi kokea tulevaisuutensa kuulluksi sekä saavansa konkreettista tukea arkielämästä selviytymiseen ja tulevaan työelämään. (Era 2013, 145-146.)

Mitä osallisuus on -tutkielmassa osallisuus määritellään yksilön mahdollisuudeksi vaikuttaa oman elämänsä kulkuun, mahdollisuuksiin, toimintoihin ja palveluihin (Isola, Kaartinen, Leemann, Lääperi, Scheneider, Valtari, & Keto-Tokoi 2017, 5). Artikkelissa Nuorten osallisuus ja vaikuttaminen kulttuurisessa nuorisotyössä (Anttila ym. 2012, 7) osallisuus nähdään yksilön kokemuksena siitä, että hänellä on halua, kykyä ja mahdollisuus vaikuttaa. Osallisuus voimaannuttaa ja lisää asiakkaan vaikuttamisen ja toimimisen halua (Valtakunnallinen työpajajyhdistys n.d. b, 7).

Tunne osallisuudesta liittyy myös yksilön sisäiseen motivaatioon. Decin ja Ryanin itseohjautuvuusteoriassa sisäinen motivaatio perustuu ihmisen kolmeen psykologiseen perustarpeeseen. Ne ovat omaehtoisuus (autonomy), kyvykkyyden osoittaminen (competence) ja yhteenkuuluvuus (relatedness). (Isola ym. 2017, 15.) Psykologiset perustarpeet ovat välttämättömiä niin sisäiseen motivaatioon, hyvinvointiin kuin op-

pimiseenkin. Omaehtoisuuteen liittyy halukkuus valita ja hallita itsenäisesti omia asioita. Kyvykkyyden osoittamiseen taas liittyy halu toimia ympäristön kanssa vuorovaikutuksessa ja ilmaista omia yksilöllisiä kykyjä. Yhteenkuuluvuuteen kuuluu halu vahvaan kuuluvuuden tunteeseen ja merkityksellisiin suhteisiin toisten yksilöiden ja ryhmien kanssa. (Adachi, Behzadnia, Deci, & Mohammadzadeh 2018, 11.)

Sisäisesti motivoitunut (autonomously motivated) ihminen toimii omasta halustaan ja vapaasta tahdostaan, kun hän kokee toiminnan tuottavan iloa ja nautintoa tai olevan itselleen merkityksellistä. Kun motivaatio on ulkoista, ihminen toimii velvollisuuden tunteen ja ulkoisen painostuksen, kuten kannustuksen ja rangaistuksen vuoksi, tai sisäisen painostuksen vuoksi, kuten syyllisyyden tunteesta tai huonosta itsetunnosta. (Adachi ym. 2018, 11.). Sisäinen motivaatio on ulkoista motivaatiota palkitsevampaa (Isola ym. 2017, 15).

Osallisuuden lähikäsite on osallistaminen, jonka tavoitteena on lisätä yksilöiden osallistumista ja osallisuutta. Osallistamisen voi ajatella olevan ulkoista motivaatiota. Osallistaminen viittaa osalliseksi tekemiseen tai aktivoimiseen mukaan toimintaan. (Virolainen 2015, 57.) Lindholmin (2015) mukaan osallistaminen on negatiivinen käsite, sillä siinä on konnotaatio ylhäältä alaspäin katsomisesta. Osallistuminen eroaa osallistamisesta siten, että osallistuminen kumpuaa ihmisistä itsestään ja luo näin positiivisemmän mielikuvan. (Lindholm 2015, 15.) Samaa mieltä osallistamisesta on myös Era (2003, 145), jonka mukaan osallistaminen näyttää enemmänkin näennäiseltä ja pakotetulta. Sisäisesti motivoitunut asiakas työpajatoiminnassa kokee enemmän onnistumisen kokemuksia ja voimaantumista, kun halu tehdä ja päästä eteenpäin tulee itseltään. Silloin asiakkaalla on suurempi todennäköisyys päästä elämässä eteenpäin, kuten kouluttautumaan ja työllistymään.

3 Työpajatoiminta

Aluehallintoviraston vuoden 2018 valtakunnallisen työpajakyselyn tuloksista kävi ilmi, että 19 % työpajojen nuorista valmentautujista jäi työttömiksi työpajatoiminnan jälkeen. Koulutukseen sijoittui 34%, työelämään 16% ja muuhun ohjattuun toimenpiteeseen 18%. (Bamming & Hilpinen 2019, 21.) Valtakunnallinen työpajayhdistys on

vuonna 2018 mitannut työpajatoiminnan sosiaalista vaikuttavuutta Sovari- sosiaalisen vahvistumisen mittarin avulla. Selvitys osoitti, että 90 % valmentautujista koki sosiaalista vahvistumista, 74 % koki myönteisiä edistysaskelia arjen hallinnassa ja 70 % opiskelu- ja työvalmiuksissa sekä 72% elämänhallinnassa ja tavoitteellisuudessa. Valmentautajat antoivat viisiportaisella asteikolla työpajatoiminnalle arvosanaksi 4,3. (Valtakunnallinen työpajayhdistys n.d. a.)

Työpajatoimintaa ohjaa Nuorisolaki 1285/2016 ja Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, joiden mukaan kunnilla on velvollisuus järjestää nuorille aikuisille työpajatoimintaa. Nuorisolain pykälässä 13 käsitellään nuorten työpajatoimintaa. Työpajatoiminnassa tarjotun valmennuksen avulla pyritään parantamaan nuorten valmiuksia suoriutua koulutuksessa ja päästä osaksi avoimia työmarkkinoita. (L 1285/2016, 13§.) Työpajatoiminta tukee valmentautujan työkykyä ja työyhteisöosaamista sekä kerryttää hänen ammatillista osaamistaan. Toiminta tukee lisäksi nuorten elämänhallintataitoja sekä edistää kasvua, itsenäistymistä ja osallisuutta yhteiskuntaan (L 1285/2016, 13§.) Nuoret voivat tulla mukaan toimintaan viranomaisten, kuten esimerkiksi Työ- ja elinkeinotoimiston, sosiaali- ja terveystoimen (nuorisotyö, etsivänuorisotyö yms.) tai oppilaitosten kautta (Suomen nuorisotyöntilastot n.d.).

Työpajatoiminta on tavoitteiltaan sosiaalista kuntoutusta, mitä käsitellään Sosiaalihuoltolain (1301/2014) pykälässä 17. Sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan tehostettua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi eri keinoin. (L1301/2014, 17 §.) Nuorten taidetyöpaja oppaan mukaan nuoret saavat pajatoiminnasta mielekästä tekemistä, sisältöä päiviin, sosiaalisia suhteita ja mahdollisuuden miettiä oman elämänsä suuntaa. Nuoret asettavat itse omat tavoitteensa toiminnalleen ja pohtivat työllistymistoiveitaan ja -mahdollisuuksiaan. (Kautto ym. 2014, 18.)

Työpajaa kuvataan yhteisöksi, jossa valmennuksen avulla tuetaan toiminnallista oppimista. Työpajalle sijoitetaan kuntouttavaan työtoimintaan tai työkokeiluun. Osa valmentautujista työskentelee työpajalla myös palkkatuetussa työssä, tai on siellä opintoihin liittyvillä tukijaksoilla. Suomen nuorisotyön tilastoista selviää, että työpajatoimintaa tarjotaan 90 % Suomen kunnista. (Valtakunnallinen työpajayhdistys n.d. a.) Työpajatoimintaan vuonna 2018 työpajatoimintaan osallistui vajaa 15 000 nuorta aikuista. (Bamming ym. 2019., 10.)

Työpajatoiminnassa korostetaan voimaantumista ja minäpystyvyyden rakentamista. Yksilö voimaantuu, kun hän saa onnistumisen kokemuksia ja löytää omat voimavaransa. Valtakunnallisen työpajayhdistyksen (n.d. b) mukaan merkki valmentautujan voimaantumisesta on tulevaisuudenuskon lisääntyminen ja kyky tarkastella realistisesti omia mahdollisuuksiaan ja vastuunotto elämästään. (Valtakunnallinen työpajayhdistys n.d. b, 6.) Minäpystyvyys tarkoittaa yksilön uskoa omaan kykyihinsä hallita elämäänsä liittyviä asioita ja tapahtumia. Tämä usko omasta pystyvyydestä vaikuttaa elämän valintoihin, motivaatioon ja kykyyn kohdata haasteita. (Valtakunnallinen työpajayhdistys n.d. b, 6.) Valmentautuja monesti tulee työpajatoimintaan silloin, kun hänellä ei ole vahvaa minäpystyvyyttä ja uskoa tulevaan.

Nuorten taidetyöpajalle voivat hakea 17-29 vuotiaat nuoret, jotka ovat työttömiä työnhakijoita, kuntoutumassa työ- tai opiskeluelämään, tai keskeyttäneet opintonsa (Jyväskylän kaupunki n.d.). Nuoret löytävät tiensä pajatoimintaan esimerkiksi koulun ohjaamana tai etsivän nuorisotyön, tai Työ- ja elinkeinotoimiston palveluiden kautta. Työpajoissa nuoret toimivat tukena vertaisilleen. Nuori tulee ylittämään omia ennakkoluuloja ja asenteitaan. Taidetta ja kulttuuria käytetään työkaluina hyvinvoinnin vahvistamiseen, ja taiteen keinoin nuoret pääsevät jakamaan omaa maailmaansa, omia tilojaan ja paikkojaan (Bardy ym. 2007, 164).

Kauton ja Lehtipään (2014, 11) mukaan Nuorten taidetyöpajalla taide ei näyttäydy ammattimaisena taiteen tekemisenä, vaan toiminnassa hyödynnetään taiteen eri muotoja ja taidelähtöisiä menetelmiä. Työpajalla ei ole pelkästään taiteellista toimintaa, vaan aiheina saattavat olla esimerkiksi koulutus, työhön haku, politiikka tai persoonallisuus. Aiheiden käsittelyyn saatetaan liittää jokin luovuutta tarvitseva toiminnallinen osuus, mutta ideana on päästä käsittelemään teemoja, jotka edistävät nuorten arjentaitohallintoja ja työelämään pääsemistä. Nuorten taidetyöpajalla ei ole yhteistyökumppanina työpajoille ominaisia alihankkijoita, joilta työpajalla olevat asiakkaat saavat työtehtäviä, kuten esimerkiksi pakkaamistehtäviä. Koko taidetyöpaja saattaa saada yhteisen taloa koskevan projektin, jolloin nuoret pääsevät tekemään erillisiä töitä esimerkiksi näyttelyyn. Keväällä 2019 nuoret pääsivät tekemään kiusaamista koskevan näyttelyn Jyväskylän kaupunginteatterin järjestämän Luuseri-monologin yhteyteen. Nuorten töitä on ollut joskus esillä myös Jyväskylän kaupunginkirjastolla. Taiteellisuus ja luova tekeminen on työpajatoiminnan ytimenä.

4 Opinnäytetyön toteuttaminen

4.1 Tarkoitus ja tavoite

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää taidetta ja luovuutta osallistavana ilmiönä Jyväskylän kaupungin Nuorten taidetyöpajalla nuorten ja ohjaajien näkökulmasta. Taide ja luovuus ovat keskeinen työmenetelmä Nuorten taidetyöpajalla ja siksi sitä on tärkeää tarkastella. Saadulla tiedolla on suuri merkitys työpajalle, sillä se auttaa näkemään kehittämisen kohteita ja tunnistamaan seikkoja, joissa on jo onnistuttu.

Opinnäytetyössä pyritään löytämään vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Miten taide ja luovuus ovat läsnä Nuorten taidetyöpajalla?
2. Mikä motivoi ja osallistaa nuorta taidetoimintaan Nuorten taidetyöpajalla?
3. Mikä merkitys taiteella ja luovuudella on nuorten arjessa ja tulevaisuudessa?

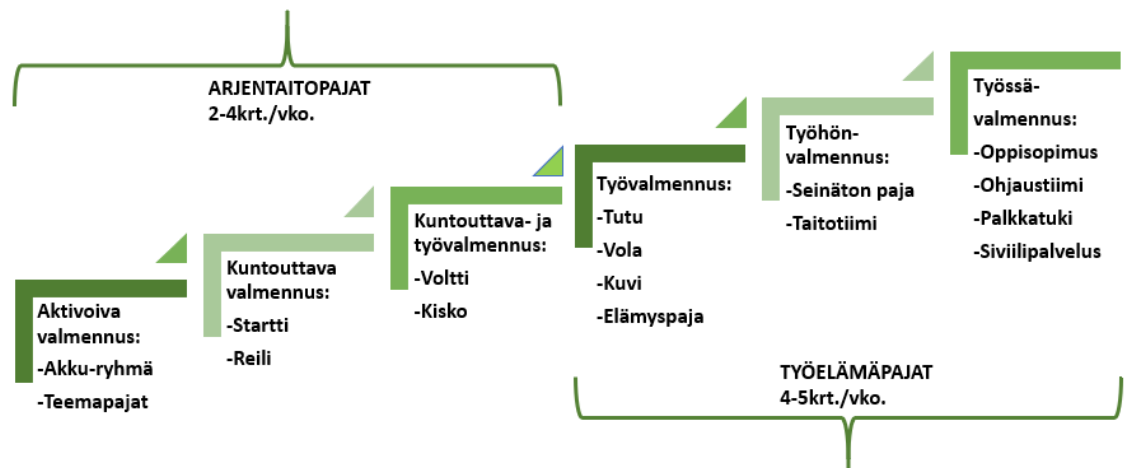
4.2 Aineiston kerääminen

Opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2013, 161;164) toteavat laadullisen tutkimuksen olevan todellisen elämän kuvaamista. Kokemusta taiteen osallistavuudesta ja merkityksellisyydestä ei ole luontevaa mitata määrällisesti, vaan laadullinen tulokulma soveltuu paremmin sen piirteiden ja lainalaisuuksien kuvaamiseen. Taiteen ja ilmiön tutkiminen ja sen näkyminen ympäristössä on laadullista.

Hirsjärvi & Hurme (2011) lainaavat Layderin (1993) ajatuksia kvalitatiivisesta tutkimuksesta: kvalitatiivinen tutkimus on tarpeellisempaa, mitä lähempää tutkitaan yksilöitä ja heidän vuorovaikutustaan (Hirsjärvi & Hurme, 2011, 27). Kvalitatiivisessa tutkimuksessa kohdetta tutkitaan kokonaisvaltaisesti luonnollisissa, todellisissa tilanteissa. ”--Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on pyrkimyksenä pikemminkin löytää tai paljastaa tosiasioita, kuin todentaa jo olemassa olevia (totuus)väittämiä” (Hirsjärvi ym. 2013, 161).

Tutkimuksen aineisto kerättiin osallistuvalla havainnoinnilla (ks. liite 3.) ja teemahaastattelulla (ks. liite 4. ja liite 5.). Ne toteutettiin Nuorten taidetyöpajassa, sillä ilmiötä tutkittaessa ilmiön merkitys on välittömimmillään siinä ympäristössä, jossa ilmiö on nähtävissä ja jossa ilmiötä tuottavat ihmiset toimivat (Jyu 2009.). Tutkimuksen kannalta on tärkeää, että nuorten ja ohjaajien oma ääni taiteen ilmiöstä saatiin näkyville. Tutkimuksen luotettavuutta lisätään yhdistämällä menetelmiä (Hirsjärvi ym. 2011, 38), kuten tässä opinnäytetyössä käytettiin osallistavaa havainnointia ja teemahaastattelua.

Tutkimus toteutettiin kolmelle eri työpajalle: Startille, Voltille ja Tuunaten tuotteeksi-pajalle. Jokaisella työpajalla on eritasoista valmennusta. Startti ja Voltti ovat molemmat kuntouttavaa työvalmennusta ja sijoittuvat arjentaitopajoihin, joissa tavoitteena on ensisijaisesti lisätä nuorten toiminta- ja työkykyisyyttä, elämäntaitoja ja tulevaisuuden suunnittelun taitoja. Tuunaten tuotteeksi eli Tutu on työvalmennusta, jonka tavoitteena on kehittää nuorten työtaitoja ja vahvistaa työelämävalmiuksia. Tutu on ammatillisesti suuntautuva työpaja. (Kautto ym. 2014, 29.) Alla näkyvä kuvio (ks. kuvio 1.) havainnollistaa, kuinka Nuorten taidetyöpajan työpajaportaat eroavat toisistaan. Työpajojen tuntimäärät kasvavat kolmesta tuntiin kuuteen tuntiin, sitä mukaan mitä ylempänä pajaportaisissa ollaan. Aktivoiva valmennus on avointa ryhmätoimintaa, jonka toiminta on kevyttä ja ei velvoita nuorta. Seuraavaksi nuori voi siirtyä muille arjentaitopajoille ja työelämäpajoille. Seinätön paja on kuukauden kestoinen valmentava jakso, jossa parannetaan työelämän valmiuksia tekemällä esimerkiksi ansioluetteloita ja avoimia hakemuksia. (Jyväskylän kaupunki n.d.) Nuori voi myös siirtyä suoraan esimerkiksi Seinättömälle pajalle, jos se tukee hänen tavoitteitaan eniten.

Kuvio 1. Nuorten taidetyöpajan työpajaportaati.

Havainnointiosuus suoritettiin osallistuvalla havainnoinnilla. Havainnointikeinoin on mahdollista saada syvällisemmin tietoa ilmiön fyysisestä ja sosiaalisesta ympäristöstä ja sen merkityksistä (Jyu 2009.). Hirsjärven ja muiden mukaan (2013, 213-216) osallistuvan havainnoinnin avulla päästään näkemään, toimivatko ihmiset niin kuin ovat esimerkiksi haastattelussa sanoneet toimivansa. Havainnointi myös auttoi havainnoimaan ympäristöä ja materiaaleja, antoi suoraa ja välitöntä tietoa Nuorten taidetyöpajan yksilöiden ja ryhmän toiminnasta sekä käyttäytymisestä. (Hirsjärvi ym. 2013, 213-216.) Havainnointikertoja oli kolme, jotka toteutettiin kolmelle valmennukseltaan eroavalle työpajalle. Ennen havainnointikertoja havainnoija kävi tutustumassa työpajojen nuoriin ja toimintaan, jotta virallisella havainnointikerralla tilanne olisi mahdollisimman luonnollinen eikä havainnoijan läsnäolo häiritsisi nuorten osallistumista ja toimintaa. Tutustuminen tapahtui viikko ennen havainnointikertaa ja kesti päivän jokaisella kolmella eri työpajalla. Havainnoinnin apuna oli eri havainnoinninsapluunoita (ks. liite 3.), joihin havainnoija pystyi kirjaamaan havainnointitilanteen aikana.

Nuorten taidetyöpajalaisia ja ohjaajia haastateltiin yksilöittäin teemahaastattelulla eli puolistrukturoidulla haastattelumenetelmällä. Teemahaastattelussa haastattelut kohdennetaan tiettyihin teemoihin, joiden kautta haastateltavien elämysmaailma ja määritelmät ilmiöstä käyvät ilmi (Hirsjärvi ym. 2011, 48). Tässä haastattelutyypissä vastauksia etsitään tutkimuksen tarkoituksen ja ongelmanasettelun mukaisesti (Tuomi & Sarajärvi 2012, 75). Haastattelun aikana seurattiin ennakolta määriteltyjä teemoja, joista osa liittyi taiteeseen ja taiteen tekemiseen, mutta kysymysten järjes-

tys saattoi vaihdella haastattelun aikana (Hirsjärvi ym. 2013, 208). Hyvä haastattelurunko auttoi syventävien jatkokysymyksiä tekemisessä. Haastattelut äänitettiin analyysin kattavuuden ja luotettavuuden varmistamiseksi. Teemahaastattelut tapahtuivat havainnointikertojen jälkeen viikkoa myöhemmin, jotta haastattelutilanne olisi mahdollisimman rento ja tutkimuksen toteuttaja ennalta tuttu.

Tutkimuksessa arjentaitopaja Starttipajalta haastateltiin neljää nuorta. Kahta nuorta kahdelta eri Starttipajalta, jotka kokoontuvat eri päivinä viikon sisällä. Toiselta arjentaitopaja Voltilta haastateltiin neljää nuorta. Työelämäpaja Tuunaten tuotteeksi pajalta haastateltiin kolmea nuorta. Yhdestätoista haastateltavasta nuoresta kaksi olivat Taitotiimistä, joka on yksi Nuorten taidetyöpajan työelämäpajoista. Siellä olevat nuoret toimivat eri pajoilla apuohjaajina tai ovat mukana erilaisissa projekteissa. Tämä työpaja antaa nuorille mahdollisuuden tutustua ohjaustoimintaan, joka tukee heidän tulevaisuuden suunnitelmiaan. Taitotiimiläisen sopimus on useimmiten työkoekokeilusopimus. (Jyväskylän kaupunki, n.d.) Haastattelun taitotiimiläisen mukaan hänellä on töitä viitenä päivänä viikossa. Lisäksi taitotiimiläisillä on paljon enemmän vastuuta, kuten kulkukortti Nuorten taidetyöpajan tiloihin. Taitotiimiläiset ovat profiloitu tutkimuksessa osaksi Nuorten taidetyöpajan nuoria, sillä Taitotiimin nuoret ovat tulleet osaksi työpajatoimintaa omien tavoitteidensa kanssa. Taitotiimi on osa heidän työpajapolkuaan ja ohjaaja- ja projektiosaaminen palvelee heidän tulevaisuuttaan, joten tässä opinnäytetyössä heidän kokemuksensa ja yksilöllinen näkemyksensä taiteen ja luovuuden ilmiöstä ei eroa muista nuorista.

4.3 Aineiston analysointi

Tämän opinnäytetyön aineiston analysointitapana oli teemoittelu, jota käytetään paljon teemahaastatteluaineiston analysoimisessa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a). Analyysiä ohjasi kerätty tieto taiteen ja luovuuden nähdystä ja löydetyistä merkityksestä työpajalaisille ja ohjaajille. Havainnointitilannetta varten oli mietitty etukäteen teemoja ja asioita, joita olisi hyvä tarkkailla tutkimuskysymyksiä kannalta havainnoinnin aikana. Teemoista ja tarkkailtavista asioista kirjoitettiin tämän jälkeen erillisiä havainnoinninsapluunoita. (Ks. Liite 3.) Nämä myös helpottivat tiedon teemoitteluun ja ryhmittelyä tutkimuskysymysten alle havainnoinnin jälkeen. Tarkkailtavat asiat liittyivät esimerkiksi toimintaan, ohjaukseen, ympäristöön, sosiaalisuuteen

ja ilmapiiriin. Havainnointitilanteen aikana noussut relevantti tieto kirjattiin havainnointisapluunoihin osallistumisen ohessa, mikä turvasi sen, ettei havainnointitilanteessa unohdu jotain oleellista. Sapluunoita täydennettiin vielä havainnoinnin jälkeen. Havainnointitilanteista nousseesta aineistosta karsittiin kaikki tutkimukselle epäolennainen pois, minkä jälkeen havainnoinneista saatu aineisto yhdistettiin tutkimuskysymysten alle haastatteluaineiston tueksi. Havainnointitilanteista aineistoa kertyi lopulta 6 A4-sivua. Fontti Calibri 12 ja riviväli 1,0.

Teemahaastattelut nauhoitettiin äänityslaitteella ja nauhoitukset siirrettiin tietokoneelle. Haastatteluista noussut aineisto litteroitiin niin, että haastateltavien persoonallinen tapa puhua taiteesta ja luovuudesta tulee esille. Asiakkaan puhuma murre säästettiin ja merkityksettömät ja ylimääräiset toistot ja täytesanat poistettiin. Litteroitua aineistoa kertyi nuorten teemahaastatteluista 22 A4-sivua ja ohjaajien teemahaastatteluista 11 A4-sivua. Fontti Calibri 12 ja riviväli 1,0.

Etukäteen laadittu teemahaastattelurunko auttoi jäsentämään ja ryhmittelemään vastauksissa esiin nousevia näkökulmia ja teemoja eri tutkimuskysymysten alle. Teemoja nuorten ja ohjaajien haastatteluissa oli neljä: 1. tausta, 2. taide ja luovuus Nuorten taidetyöpajalla, 3. taide ja muut yhteydet sekä 4. tulevaisuus. Jokaisen haastateltavan vastaukset koostettiin erilliseen taulukkoon jokaisen teemahaastattelun kysymyksen alle. Olennaiset sitaatit ja maininnat joko tummennettiin tai kirjoitettiin taulukossa vastauksen viereen. Tämä auttoi löytämään ne teemat, joita haastateltavien vastaukset käsittelivät. Jokaiselle eri pajalle oli myös omat värikoodinsa (ks. taulukko 1.), jotta taulukosta pystyi analysoimaan sitä, oliko nuorten vastauksilla eroja pajakohtaisesti. Kyseisessä taulukossa esitetään haastattelun vastauksia, joissa nuorilta kysyttiin syitä sille, miksi tulivat nuorten taidetyöpajalle. Tämä kysymys kuuluu ensimmäiseen teemaan, eli taustaan. Taulukossa on esillä vain kolmen nuoren vastaukset.

Teemahaastattelun kysymyksiä on jaoteltu myös tutkimuskysymysten alle helpottamaan tutkimustuloksien löytämistä. (Ks. liite 6.) Aineistoa järjestellessä tutkimuskysymysten alle koottiin kustakin haastattelusta ne sitaatit, joissa puhuttiin kyseisen tutkimuskysymykseen liittyvistä teemoista. Saaranen-Kauppinen ym. (2006a) mukaan teemat saattavat joskus muistuttaa teemahaastattelurungossa käytettyjä teemoja,

mutta joskus aineistosta löytyy myös uusia teemoja. Teemoittelua käytettäessä tutkimusraportissa esitetään yleensä suoria lainauksia ja sitaatteja, jotka antavat havainnollistavia esimerkkejä ja todisteita lukijalle siitä, että tutkijalla on ollut jokin aineistoanalyysin ja teemojen muodostamisen pohjalla (Saaranen-Kauppinen ym. 2006a). Myös tässä opinnäytetyössä on paljon havainnollistavia lainauksia haastatteluista, jotka pohjaavat aineiston teemoihin.

Alkuperäisilmaisu	Pelkistetty ilmaus	Teema
Mä tulin tänne sitä varten, että olis jotakin toimintaa, koska tällä hetkellä en käy koulua vaan olen sairaslomalla (N2 2019).	Aktivoivampaa toimintaa ja sairasloma.	Toimintakyvyn heikentyminen.
Mulla oli elämä aika riasena. Mulla oli paljon laskuja maksamatta, masennusta ja tälle. Etsivänuorisotyö ehdotti tätä pajaa. (N8 2019.)	Arjenhallinta ja masennus.	Toimintakyvyn heikentyminen.
Lähinnä sen takia, etten ollut saanut opiskelupaikkaa ja en ollut sen kuntoinen, että pystyisin tekeä täyspäiväistä työpäivää, että en olisi varsinainen työnhakija. En myöskään sen takia halunnut hakea töitä, kun pyrin syksyllä opiskelemaan. Olin sairaslomalla useamman kuukauden, ja sairasloman jälkeen aattelin, että jotain aktivoivaa toimintaa pitäis keksiä. (N9 2019.)	Ei opiskelupaikkaa, sairasloma ja aktivoivampaa toimintaa.	Toimintakyvyn heikentyminen.

Taulukko 1. Esimerkki teemoittelusta ja värikoodeista.

Tässä opinnäytetyössä haastateltavat erotellaan tunnistetiedoin. (Ks. Taulukko 2.) N tarkoittaa nuorta ja O tarkoittaa ohjaajaa. Lisäksi kirjaimen perään on kirjoitettu numero, jotta tulee esille, että tutkimuksessa on käytetty monipuolisesti eri haastatteluvastauksia, joka vaikuttaa myös tutkimuksen luotettavuuteen.

Nuorten taidetyöpajan nuoren teemahaastattelu	N1 – N11
Nuorten taidetyöpajan ohjaajan teemahaastattelu	O1 – O4

Taulukko 2. Haastateltavien tunnistetiedot opinnäytetyössä.

5 Tutkimustulokset

Tässä kappaleessa tarkastellaan osallistavan havainnoinnin ja teemahaastattelujen tuottamia tuloksia kolmen tutkimuskysymyksen valossa. Nuorten ja ohjaajien suorat lainaukset havainnollistavat tutkimustuloksia.

5.1 Miten taide ja luovuus ovat läsnä Nuorten taidetyöpajalla?

Kappaleessa lähdetään liikkeelle taidetoiminnan esiintymisestä Nuorten taidetyöpajalla, jonka jälkeen käsitellään haastateltavien kokemusta luovuudesta. Teksti etenee nuorten pohdintaan siitä, millä muilla tavoilla taiteellisuus ja luovuus esiintyy työpajaympäristössä.

Taidetoiminta muuttuu spesifimmäksi, nuorten siirtyessä arjentaitopajalta työelämäpajaan. Taiteenlajien spesifisyys tai niin sanottu vaativampi osaaminen näkyy hyvin haastatteluissa. Starttipajan nuoret kertoivat, että työpajatoiminnan aikana he ovat päässeet muun muassa maalaamaan, askartelemaan, lasittamaan kahvimukin, leikkelymään lehtiä ja harjoittelemaan luovaa kirjoittamista. Volttipajan nuoret mainitsivat kädentaidot, askartelun, korujen tekemisen, julisteen teon, luovan kirjoittamisen, sirkuksen ja puukäsityön. Tuunaten tuotteeksi -nuorilta tuli esiin pelien ja huonekalujen tuunaus, vaatteiden ompeleminen, savityö ja kankaanpainanta. Tuunaten tuotteeksi -työpajatoiminnan sisältö vaatii ohjaajalta vahvempaa ammatillista osaamista taiteen suhteen. Ohjaajat painottivat sitä, että arjentaitopajoilla voidaan vielä kokeilla monipuolisesti taiteen eri lajeja, mutta siirryttäessä työelämäpajalle, nuoret tulevat keskittymään tiettyihin juttuihin, kuten Volabändipaja musiikkiin ja Kuvipaja valokuvaamiseen. Sama tulee esille myös seuraavassa ohjaajan haastattelussa.

Kun mennään eteenpäin pajapolulla, niin sitten siellä päästään vähän syvemmälle erilaisiin teemoihin. Totta kai ammatillisilla pajoilla mennään jo siihen, että niitä voidaan opinnollistaan eri lailla ja niistä on jo hyötyä ihan kouluhaussa. (O2 2019.)

Havainnointikerroilla jokaisella työpajalla toiminta oli vahvasti taiteellista. Starttipajan päivän teemana oli rakentaa taulupohjat. Voltilla oli vierailevan ohjaajan vetämää sirkustoimintaa. Tuunaten tuotteeksi -työpajalla aiheena oli keskeneräisten töiden tekeminen. Ohessa havainnoinnin koosteita pajojen taidetoiminnasta.

Starttipajalla nuoret saivat suunnitella puurimoista mieleisensä kokoisensa raamin taulunpohjaksi. Työvaiheet sisälsivät sahaamista, hiomista, vasaran käyttöä, mattopuukolla leikkaamista ja naulapyssyn käyttöä. Puukehyksien valmistuttua nuoret pääsivät pingottamaan kankaan tiukasti kiinni raameihin nitomalla. Ohjaajien mukaan tämä oli yksi luovimmista vaiheista työskentelyssä, kun pääsee näkemään jokaisen oman kädenjäljen nurkkien kääntämisessä. Ensi kerralla nuoret pääsevät päällystämään kankaan pinnoitteella, jotta kangas ei olisi niin huokoinen. Lopuksi työpajalaiset saavat toteuttaa taulunpohjaan mieleisensä maalauksen akryyli-maaleilla. Ohjaajat kannustivat miettimään mieleistä aihetta jo valmiiksi. (Starttipajan havainnointi 19.03.2019.)

Volttityöpajalla havainnointipäivänä ohjaaja tuli talon ulkopuolelta ohjaamaan sirkustoimintaa. Suurin osa Voltin sirkuspäivän toiminnoista sisälsi parityöskentelyä, mutta myös työskentelyä ryhmässä. Palloa heiteltiin ja tasapainoa harjoiteltiin parin kanssa. Sirkustoimintaa varten oli tuotu paljon erilaisia välineitä, kuten eri värisiä palloja ja huiveja, diabloja, kukkakeppejä, yksipyöräinen ja lisäjalat. Toiminnassa oli heittäytymistä ja improvisaatioharjoitteita ja ohjelma oli verrattavissa ryhmäytymisen leikkeihin. Sirkustoiminnassa oli tehtäviä, jotka vaativat toiseen luottamista. Harjoitteissa pääsi myös kokeilemaan oman kehon rajoja. Jokainen epäonnistuu välillä, oli kyse esimerkiksi jonglöörauksesta tai vaikka yksipyöräisellä ajamisesta. Tästä syystä tuli tunne, että epäonnistuminen oli sallittua ja jopa toivottavaa. Ilmapiiiri oli kunnioittava ja kannustava, sillä nuoret tukivat, sekä kehuivat toisiaan. Iloa ja naurua löytyi sekä normaalisti hiljaisempi nuori, joka vastaa vain kysyttäessä, kokeili rohkeasti pallojen ja huivien heittäilyä ja nauroi toisen nuoren kanssa. (Volttipajan havainnointi 20.03.2019.)

Tuunaten tuotteeksi työpajalla nuorten päivän aiheena oli tehdä kesken jääneitä töitään, kuten ompelua ja huonekalun tuunausta. Tällä havainnointikerralla oli hyvin nähtävissä työpajan ammatillisuus, sillä nuoret olivat hyvin itseohjautuvia. Ohjaajat opastivat nuoria vain tarvittaessa. Yksi nuori ompeli mekkoa ja yksi t-paitaa. Muutama nuorista oli puutyötilassa tekemässä tuunattavia huonekaluja. (Tuunaten tuotteeksi työpajan havainnointi 21.03.2019.)

Kuvio 2. Taulupohjien tekoa Starttipajalla.

Luovuuden nuoret näkivät vapautena toimia ja toteuttaa. Yli puolet nuorista mainitsi luovuuden esiintyvän työpajalla siten, että he saavat käyttää luovuutta, vapaat kädet tehdä ja tuottaa halutun asian mieluisalla tavalla ohjaajan ohjeistuksen raamien sisällä. Lisäksi vastauksissa tuli esille, että ohjaajat kuuntelevat nuorten toiveita. Toiveiden kuuntelemista vahvisti myös havainnointikerralla nähty toivepurkki, mihin nuoret saavat toivoa erilaista toimintaa ja tekemistä. Luovuuden esiintymisestä kertoo seuraavat nuorten vastaukset.

Yritetään aika paljon tuoda kaikkeen, mihin se järkevästi sopii, että jos on jokin aihe, mihin saa tuoda mukaan sitä omaa luovuutta esille, nii siihen annetaan mahdollisuudet. Jos joku kysyy, että saako sen tehdä tällä tavalla. Jos on työkalut ja resurssit, nii yleensä annetaan mahdollisimman paljon vapautta tehdä ja toteuttaa. (N8 2019.)

Tosi paljon erilaisia projekteja toteutetaan. Saattaa olla joku alkuasetelma, että kaikki vaikka tuunaa pelin, mutta sit se luovuus on siinä, että jokainen saa tehdä siitä samalla ohjeistuksella sellaiseks mitä just ite mielih. Paljon on kaikenlaista, että annetaan vapaat kädet "Hei teillä on aikaa, tässä on teille välineet." (N9 2019.)

Ohjaajat puhuivat luovuudesta hyvin samaan tapaan kuin nuoret. Toiminnassa kannustetaan ja haastetaan luovuuteen ja luovaan ajatteluun. Työskentelyssä ei pyritä perinteiseen tapaan toimia, vaan nuoria otetaan mukaan suunnittelemaan. Luovuuteen kannustamisen ohjaajat toivoivat auttavan nuoria löytämään omia juttujaan ja omat reitit tulevaisuuteen. Myös ohjaajien heittäytyminen ja rento työote tukevat

ajatusta siitä, ettei elämä ole niin kovin vakavaa. Nuoret saavat edetä askel askeleelta eteenpäin elämässään omaan tahtiin. Edellä mainitut asiat näkyvät vahvasti seuraavissa ohjaajien haastattelujen vastauksissa.

Ehkä siten, että tämä ei ole semmosta perinteistä liukuhihnatyöpajatoimintaa, että otat ruuvit kouraan ja laitat ne sinne pussiin ja pussitat pussin eteenpäin. Että täällä ei ehkä sillä tavalla tehdä linnunpönttöjä tietyn verran, tiettyyn kaavaan. Täällä siinä ajattelussa haastetaan niitä nuoria, että heillä on myös itse mahdollisuus vaikuttaa ja olla keksimässä niitä ratkaisuja, miten vaikka jokin asia toteutetaan. (O1 2019.)

Aattelen, että siihen myös kannustetaan ja, että se ei ole pelkkää sitä tekemistä. Ja sitä, että pääsee kokeilemaan erilaisia juttuja ja sitä kautta löytämään niitä omia juttuja. Se ei ole itsestään selvyys, että jokaisessa paikassa kannustetaan niihin. Tiiän, että on sanottu vaikka, että "mee oikeisiin töihin". Tavallaan, että annetaan se mahdollisuus löytää omat reitit. (O3 2019.)

--On ihanaa, että meidän henkilökunnasta noin puolet suostuu pukeutumaan johonkin ihan kummallisiin asusteisiin ja muihin. Sillä tavalla me näytetään noille nuorille, että elämässä voi hoitaa asiat ilman, että tarvii koko ajan olla kauheen jäykkä ja vakava ja silti ne asiat tulee hoidettua. (O4 2019.)

Nuorten ja ohjaajien mainitsema nuorten vapaus toteuttaa työ haluamallaan tavalla, esiintyi myös havainnointien aikana. Starttipajalla nuorille annettiin vapaat kädet taulun koon suunnittelemiseen, kun aiheena oli tehdä taulupohjat. Myöhemmin nuoret saavat toteuttaa haluamansa maalauksen taulupohjaan. Volttityöpajalla nuorille annettiin mahdollisuus toteuttaa pariakrobatiaa mieluisalla tavalla sekä kokeilla vapaasti eri välineitä päivän loppupuolella. Tutu-työpajalla nuoret saivat toteuttaa haluamiaan keskeneräisiä töitä, jotka olivat myös alun perin itse ideoineet. Antamalla nuorille vapaat kädet ja mahdollisuuden osallistua suunnitteluun, luodaan nuorille uskoa siihen, että he ovat osaavia ja taitavia.

Kuvio 3. Volttipajan havainnointipäivän sirkusvälineitä.

Nuoria pyydettiin haastattelussa pohtimaan, millä muilla tavoin kuin taiteellisena toimintana taiteellisuus ja luovuus esiintyvät Nuorten taidetyöpajalla. Vastauksissa esiintyi useasti samankaltaiset vastaukset, jotka ovat kvantifioitu oheiseen taulukkoon. (Ks. Taulukko 3.)

Mainitut asiat:	Mainintojen määrä
Esillä olevat teokset	10
Nuorten luova tekeminen (soittaminen, piirtäminen)	6
Nuorten pukeutumistyylisi esiintyä	4

Taulukko 3. Taiteellisuuden esiintyminen.

Lähes kaikki nuoret mainitsivat taiteellisuuden näkyvän nuorten tekemien töiden avulla. Työpajojen tiloissa koko seinän mittaiset korkealla olevat maalaukset herättävät ajatuksia ja hallitsevat tilaa. Lisäksi aulassa ja työpajoissa on nuorten käsin tuotet-

tuja teoksia. Ympäristöstä ilmenevä taiteellisuus ja luovuus tekevät tilasta visuaalisemman ja elämyksellisemmän ja sitä kautta viihtyisemmän. Teoksien taustalla on nuorten omia tarinoita, jotka antavat merkityksiä myös muille nuorille. Visuaalisuuden toivotaan luovan luovia prosesseja ja innostavan nuoria taiteellisuuteen. Työt tuovat kenties uskallusta tuoda esille myös omia ajatuksia ja mielen päällä olevia asioita taiteellisen toiminnan avulla.

*Taidetyöpajan tilat ovat isot ja avarat. Katto on korkealla. Starttipajan tilaa hallinnoi valtavan iso tumma koko seinän mittainen seinämaalauk-
missä koristaa kauris ja karhu. Ikkunoiden lähellä on erilaisia maalauk-
sia itsetehdyille taulunpohjille ja pieniä valokuvia paperipohjilla. Viime
kerralla nuoret olivat koristelleet ja lasittaneet valkoisia kahvimukeja,
jotka olivat saapuneet poltosta. Seinillä on kolme liitutaulumaleilla
maalattua kohtaa, missä jokaisessa luki jotakin. Ensimmäisessä kohtaa
luki Starttipajan viikko ja lista ohjelmasta, toisessa levyraati ja biisejä ja
kolmannessa ”Startti ”Klaimbus” -kaikki kyytiin”. Jostain kuuluu etäisesti
pianonsoittoa. (Starttipajan havainnointi 19.03.2019.)*

Nuorten mukaan taiteellisuus ei esiinny työpajalla pelkästään esillä olevien töiden avulla vaan myös nuoret itse ovat taiteellisia. Ohjatun toiminnan ulkopuolella nuoret piirtelevät ja soittavat musiikkia aulassa. Lisäksi havainnointikerroilla näkyi se, että nuorten taiteellinen toiminta ei rajoitu vain ohjatun toiminnan sisälle, vaan ohjeita odottaessaan nuoret saattavat toimia myös luovasti. Yksi nuorista piirteli hiomapaperin taakse, odottaessaan ohjaajalta apua seuraavaan vaiheeseen. Toinen nuori haki rytmiä laudanpätkillä ja rummutti lattiaa, kuten rumpua rumpukapuloilla. Nuoret näyttäytyvät taiteellisina omalla pukeutumistyyllillään, mikä kertoo erilaisista persoonista ja uskalluksesta olla erilainen. Taiteen ja luovuuden esiintymisestä kertovat myös seuraavat haastattelijoiden vastaukset.

Maalauksia ja just katoista roikkuu kaikenlaisia. Huomaa kyllä tosi selkeesti. On myös paljon erilaisia persoonia ja monenlaisia ihmisiä, nii siitä sitten. (N6 2019.)

Huomaan, että täällä on tosi paljon semmosia ihmisiä, joilla on yllättävän luovia taitoja. Lyhyt aikaisia näyttelyitä, mitä ollaan tehty. Jos porukkaa vaan hengaa tossa aulassa, joku saattaa soittaa kitaraa, laulaa tai piirrellä jotain. (N8 2019.)

Nuorten taidetyöpajalla taide ”on semmonen ykkösjuuttu jotenkin täällä, (O4 2019)”. Nuorten ja ohjaajien ajatukset taiteen riittävydestä paistoi haastatteluista läpi, vaikka sitä ei missään vaiheessa haastateltavilta kysytty. Ohjaajan haastattelussa kävi

ilmi, että Nuorten taidetyöpajan ensimmäisinä vuosina käytettiin paljon ulkopuolisia alan ammattilaisia, kuten seppää ja taiteilijoita ohjaajina. Tämän ohjaajan mukaan nykyään arjentaitotyöpajalla ryhmä saattaa maalata yhden taulun ja työpajan kuvataiteellisin osuus on siinä. Toiminnassa pyritään kuitenkin hyödyntämään paljon taiteellisia ja luovuutta sisältäviä menetelmiä aina mahdollisuuksien mukaan ja tätä ajatusta tukee niin havainnointit, kuin haastattelutkin.

Ja ite on kyllä pakko sanoa, että ite on vähän halunnut vähän enemmän semmosta luovempaa hommaa jossain vaiheessa, jotain konkreettisempaa ja semmosta (N1 2019).

Jokaisella pajalla kyllä tehdään tosi paljon tommosta, vaikka ei ehkä enää semmoisessa määrin kuin mitä tää Nuorten taidepaja olin alun perin. Mutta luovuuttahan on muutkin kuin taiteelliset työt. (N11 2019.)

Taidetyöpajalla toivoisin, että taide näyttäytyisi vielä suurempana (O4 2019).

5.2 Mikä motivoi ja osallistaa nuorta taidetoimintaan Nuorten taidetyöpajalla?

Kappaleessa käsitellään aluksi nuorten taustoihin liittyviä asioita, kuten syitä lähteä Nuorten taidetyöpajalle ja taideharrastuneisuutta. Teksti etenee nuorten kokemukseen taiteen merkityksestä ja siihen, mikä motivoi työpajatoimintaan. Lopussa käsitellään ohjaajien ja ohjauksen merkitystä toiminnassa.

Yhtenä teemahaastattelun kysymyksessä nuorten piti pohtia syitä, miksi he tulivat juuri Nuorten taidetyöpajalle. Syyt nuorilla vaihtelivat, mutta kaikkia vastauksia yhdistää syrjäytyminen yhteiskunnasta. Monella nuorella oli heikentynyt toimintakyky ja esimerkiksi seitsemää nuorta yhdisti sairasloma, masennus ja ahdistus monista erisyistä. Osa nuorista oli tullut psykiatrian puolelta Nuorten työpajatoimintaan mukaan. Jotkut nuoret kertoivat arjenhallinnan haasteista. Yli puolella oli haasteita opiskelun kanssa. Koulu oli saattanut keskeytyä tai kouluun pääseminen oli polttanut loppuun. Työpaikkavaikeuksiin lukeutui työssä käymisen jaksaminen ja työpaikkakiusaaminen. Yksi nuorista mainitsi aktiivimallin ja yksi mainitsi syyksi sen, että paikka oli niin lähellä. Monella nuorella jaksamisen loppumisen taustalla oli kovat vaatimukset itseään kohtaan ja itsekriittisyys.

Taide motivoi nuoria mukaan Nuorten taidetyöpajaan. Lähes kaikilla haastatelluilla nuorilla oli taiteeseen liittyvä harrastus, kuten piirustus, maalaus, graffitien maalaaminen, musiikki, teatteri tai käsityöt. Keskiarvona nuoret arvioivat taiteen merkitykseksi itselleen 8,9 asteikolla yhdestä kymmeneen. Haastatteluissa tuli esille, että nuoret pitivät Nuorten taidetyöpajaa luovempaan pohjana lähteä eteenpäin elämässä. Kiinnostus päästä opettelemaan ja toteuttamaan asioita, mihin aikaisemmin ei ole ollut aikaa tai mahdollisuutta, houkutteli nuoria. Myös ilmaisilla materiaaleilla, resursseilla, tiloilla ja ohjaajien opastuksella taiteeseen oli suuri merkitys haastattelujen perusteella. Ennakkoajatuksena moni pohti sitä, onko taidetyöpajalla muutakin, kuin maalaamista. Monipuolisuus yllätti nuoret positiivisesti. Seuraavissa lainauksissa näkee nuorten pohdintaa siitä, kuinka taide motivoi mukaan lähtemään työpajatoimintaan.

Taide veti mua vähän sitten enemmänkin. Tää oli vähän semmonen luovempi ala, että ei ollut vaan semmonen ”pienillä askelilla takaisin töihin”, joka tuntuu vähän huonolta. Taide on vähän luovempi pohja, niin se houkutti paljon enemmän. (N1 2019.)

Ajattelin, että ihan kiva, kun pääsee maalaamaan ilmatteeks. Ei maksa ne materiaalit mitään (N3 2019).

Saan tehdä semmosia asioita mitä oon aikasemmin halunnu tehdä, mutta en oo aikasemmin jaksanu vaivautua. Saan esimerkiksi jotain koristeita viedä kotiin, niinku taulun. (N8 2019.)

Olin silleen, että ”jes kädentaitopaja”. Se oli se ainut syy, miks hain kyseiselle pajalle. Jos vaikka jossain tehtäis tietokoneen ääressä jotain. En mä löytäis sitä energiaa mennä joka aamu mennä sinne paikkaan, mutta sitten kun menee paikkaan, missä tehdään niinkun käsillä asioita, nii se vaan luo sellasta jaksamista toimintaan. (N11 2019.)

Myös ohjaajien haastatteluissa tulee esille, että taide motivoi osaa nuorista mukaan työpajatoimintaan. Ohjaajat ajattelivat, että yksi suurimmista syistä on se, kun nuori kuulee Nuorten taidetyöpajan tarjoavan mahdollisuuksia päästä toteuttamaan itseään taiteellisesti. Nuorella ei välttämättä ole välineitä, tiloja tai resursseja toteuttaa taiteellista toimintaa kotona. Jollakin syynä saattaa olla se, ettei ole vain saanut aikaiseksi. Haastatteluissa tuli ilmi myös ohjaajien ajatus siitä, että taide vahvistaa niitä nuoria, joilla on myös motivaatiota siihen, kuten seuraava haastateltava tuo ilmi.

Jos ne pääsee tänne toteuttaa tänne niitä omia haaveitaan ja semmosia taitojaan, niin ne vahvistuu sillä. Mutta sitten ne nuoret, jotka joskus tu-

lee meille ja on jostain syystä vain hakenut meille, kun kaveri on suosittelut, eikä ne oo niin innostuneita, eikä ne oikeestaan tykkää tehdä mitään käsillä, niin ne nuoret ei kyllä saa niitä onnistumisen kokemuksia, koska niillä ei oo sitä motivaatiota. Täytyy jollain tavalla olla se kiinnostus niihin luoviin juttuihin, taiteeseen ja kädentaitoihin, että niistä oikeesti saa irti ja ne vahvistaa sua. (O4 2019.)

Nuorten taidetyöpajalla taiteellisuutta ja luovuutta tukee ohjaajien arvostus taidetta kohtaan, mutta myös heidän harrastuksensa ja ammatillinen taustansa. Arjentaiteopajoilla ohjaajat ovat entisiä etsivän nuorisotyöntekijöitä ja sitä kautta päätyneet ohjaajiksi. Työelämäpajoilla ohjaajat ovat ammattilaisia, jotka hallitsevat käsityön, taiteen, valokuvaamisen tai musiikin eri tekniikoita. Ohjaajat arvioivat taiteen merkityksellisyyden itselleen arvosanalla yhdeksän (keskiarvo) asteikolla yhdestä kymmeneen ja se koettiin isona voimavarana arjessa kuin myös työelämässä. Työelämäpajan ohjaajilla on taidealan koulutus tai pitkä kokemus taidetoiminnasta. Kaikkia haastateltuja ohjaajia yhdistää jokin taideharrastus, laulaminen, teatteri tai kädentaidot.

Ohjaajilla on monia eri keinoja ohjata nuoria taidetoiminnan aikana, mikä tukee nuorten osallistumista ja toimijuutta. Ohjaajilla saattoi toiminnan aikana olla omat projektit samanaikaisesti, kun he ohjasivat nuoria. Ohjaajat toimivat myös tarvittaessa nuorille parina, jos toiminnan, kuten sirkuksen, aikana parit eivät menneet tasan. Tutu-työpajalla nuorille annettiin tehtäväksi auttaa seuraavaa nuorta, joka tarvitsee apua saumurin lankojen vaihtamisessa sen jälkeen, kun ohjaaja oli näyttänyt yhdelle nuorelle, kuinka se tehdään. Tämä toimintatapa antaa vastuuta nuorelle, mikä lisää nuorten arvostusta työyhteisössä, mutta myös kohottaa heidän itsetuntoaan. Lisäksi ohjaajat olivat konkreettisesti työskentelyssä mukana ja auttoivat nuoria esimerkiksi sahaamaan laudanpätkät istumalla puurimojen päällä.

Sirkustoiminnassa ohjaajan asema oli suuressa osassa. Sirkustoimintaan osallistuneet nuoret antoivat lopussa palautetta siitä, kuinka ohjaajalla on rento ja hänellä on hauska ote tekemiseen. Toiminnan aikana ohjaaja osallistui vahvasti tekemiseen ja tämän heittäytyminen ja nauraminen rentoutti nuoria. Ohjaaja neuvoi oikeiden tekniikoiden kanssa ja painotti useaan otteeseen sitä, ettei mitään ole pakko tehdä, jos tuntuu pahalta tai jos vaikka polvet temppuilevat.

N: "Oli kyllä yks työmaa."

O: ”Mutta se on kuule nyt tehty. Kun taulu on valmis, niin kyllä se silloin palkitsee. Voi sanoa, että oon kuules ihan alusta asti itte tehny.” (Starttipajan havainnointi 2019.)

Ohjaajien keuhut ja ideat sekä konkreettinen tuki näyttäytyivät havainnoissa ja haastatteluisissa merkittävinä asioina nuorille. Ohjaajien antama kannustus sai nuoret jatkamaan työskentelyä.

5.3 Mikä merkitys taiteella ja luovuudella on nuorten arjessa ja tulevaisuudessa?

Kappaleessa käsitellään nuorten ja ohjaajien merkittävimpiä hetkiä Nuorten taidetyöpajalla. Teksti etenee taiteen yhteyksiin, sekä nuorten tulevaisuuteen.

Haastattelussa nuoret pääsivät pohtimaan merkittävintä hetkeä, jonka ovat kokeneet Nuorten taidetyöpajalla. Vastaukset kertovat hyvin sen, mikä motivoi ja osallistaa nuoria toimintaan, mutta myös sen, miten taide ja Nuorten taidetyöpaja vaikuttavat heidän arkeensa ja tulevaisuuteensa. Nuorten muistelemaat merkittävät hetket luovat uskoa ja jaksamista sekä onnistumisen kokemuksia. Merkittäviin kokemuksiin lukeutui viisi eri teemaa. Neljä nuorista mainitsi ylittäneensä itsensä koskien sosiaalisuutta. Kolme haastateltavaa koki onnistumisen kokemuksia työn teossa ja siinä, että on saanut aikaiseksi jonkun projektin ja se on onnistunut. Kaksi haastateltavista oli ylpeitä siitä, että oli ylipäättänsä tullut paikalle ja käy säännöllisesti. Yksi nuoresta koki merkittäväksi sen, että löysi itselleen oikean paikan. Yksi nuorista koki kasvaneensa ihmisenä, kun ei enää harmistunut niin pahasti siitä, jos työn lopputulos ei ollut aivan samanlainen, kuin oli toivonut. Seuraavissa lainauksissa näkee nuorten mietteitä merkittävimmistä hetkistä, joita he ovat kokeneet Nuorten taidetyöpajalla.

En mä oo oikein ikinä mistään ylpee sillein. Oon aina sillein, että kaikki on ok, mikä tahansa on ok. Mikkään ei oo sillein erityisen hyvä tai erityisen huono juttu. Mutta ehkä se kuitenkin, että ylipäättänsä tuli pajalle ja pääs joka päivä tulee pajalle, nii oli semmone saavutus. (N3 2019.)

Ehkä se, että meillä on nii hyvä porukka ja tulee kaikkien kaa juttuun. Ja kaikki tää tekeminen on niin kivaa. Tykkään niin kovasti olla täällä ja mä toivon, että tää ei loppuis ollenkaan ja sais aina olla täällä. (N6 2019.)

Varmaan se, että on saanut jonkun projektin, jota on tehny jo pidempää tuolla, nii sitten kun on saanut sen valmiiks ja siitä on tullut just semmosen, mitä on aatellutkin tai ehkä jopa parempi. (N9 2019.)

Mua vaan pelotti, että mitä tästä tulee. Jotenkin se kahen ekan tunnin jälkeen mulle tuli heti semmoinen tosi hyvä fiilis. -- Aamulla kun tuut, nii kaikki tervehtii toisiaan. Tulee semmoinen yhteenkuuluvuuden tunne. Ja kun on ollut pitkään työttömänä ja sairaslomalla, niin pitkään olin tosi yksinäinen ja tuntu siltä, etten kuulu mihinkään. Täällä tuli hyvin nopeesti olo, kyllä mä kuulun vaan johonkin. Varmaan se hetki sitten. (N10 2019.)

Ohjaajien merkittävimpiin muistoihin liittyi nuoren onnistuminen ja itsensä ylittäminen taideprojektissa sekä taiteen ja yhteisön merkitys. Kaksi ohjaajista mainitsi Kinakujan sillalle vuonna 2011 toteutetun ympäristötaideprojektin, mihin osallistui koko talo maalaamalla ja virkkaamalla siltaa räsymatoksi. Jokaiselle löytyi keino osallistua projektiin, sillä osa soitti esimerkiksi djembejä ja kitaraa. Yhteisöllisyys veti puoleensa yleisöä, ja projektiin osallistuivat myös ohikulkevat ihmiset. Yksi ohjaajista kertoi nuoresta, joka ylitti itsensä kuvataiteen parissa ennakkoluuloista huolimatta. Onnistuminen sai nuoren säästämään rahaa omiin maalaustarvikkeisiin ja sitä kautta hän sai lopulta uuden harrastuksen. Toinen ohjaaja muisteli nuorta, joka sai valokuvaamisesta kipinän lähteä tutustumaan alan koulutukseen. Mainituista merkittävistä hetkistä, taiteellinen toiminta ja sen onnistuminen osallisti nuoria ja kantoi nuoria eteenpäin ja antoi uusia välineitä itsensä toteuttamiseen.

”On hienoa nähdä, kun aloitus on se, että ”eei mikä tehtävä, emmää, ei ei” ja sitten yhtäkkiä ollaankin siinä tilanteessa, että nuori haluaa tutustua alaan vielä vahvemmin ammatillisen pajan muodossa ja mahdollisesti hakeutua alan koulutukseen,” (O2 2019).

Taiteen tekemisen nuoret kokivat koskettavan mielialaa kolmella eri tavalla. Taideteoksen onnistuessa tai epäonnistuessa, mieliala joko laskee tai kohoaa, mikä ilmenee seuraavissa aineistonäytteissä.

Positiivinen yleensä. En usko, että kellekkään tulis mittään vihan tunteita samalla, kun maalaa. Paitsi tietysti, jos epäonnistuu, nii saattaa ärsyttää. (N3 2019.)

Itellä ainaki semmone piristävä ja mielialaa kohottava. Ehkä se, kun saa osallistua ja tehdä jotain sellasta, mistä muutkin saa nauttia. (N5 2019.)

Toisena keinona nuoret pohtivat taiteen myös olevan keino saada etäisyyttä omiin ajatuksiin.

Mä väritän hirveesti. Se jotenki rauhoittaa mua ja siitä tulee jotenki hyvä mieli (N6 2019).

Mulla se on aina auttanut jos ahistaa ja masentaa, että pystyy keskittyy johonki luovaan asiaan ja saa ajatukset vähän muualle (N7 2019).

Itselle maalaus on varmaan vaan tosi rentouttavaa, kun mä keskityn johonki pikkutarkkaan. Mulle se on jotenki mieltäpuhdistavaa. Mä en vaa aattele mitään muuta, ku keskity siihen tekemiseen ja luomiseen. (N8 2019.)

Siinä tehessä niinku unohtuu, jos on jotenkin huono fiilis ja usein tulee parempi fiilis. Se tekeminen vaatii keskittymistä, että joutuu plokkaa kaikki muut asiat pois. Se antaa tavallaan semmosen hermoloman siitä stressinaiheesta tai vaihtoehtoisesti se tekeminen on terapeutista, jolloin samalla voi funtsia sitä juttua. (N11 2019.)

Kolmantena nuoret mainitsivat taiteen ja käsillä tekemisen olevan keino purkaa tunteita tekemiseen.

Joillaki sen maalauksen kanssa saatto tulla tunteet sillee pintaan. Jos ne esim. on maalannu jotain tosi abstraktia, ja sit ne tyyliin saattaa melkee itkee siinä. Yksikin tarkotuksella purki niitä tunteita siihen touhuun. (N8 2019.)

Jos vaikka ahistaa hirveesti, nii mä monesti käytän silloin sitä piirtämistä ja ihan sitä raivomaalausta. Puran jotenkin sen pahan oloni siihen. Kaksuuntaisenkin kanssa jos huomaan, että vauhtia alkaa tulee, niin puran sen sillä mun kättentaidoilla. Kaikki luennotki, mulla on aina neulomiset mukana, että mä pystyn keskittymään. (N10 2019.)

Nuoret näkivät taiteen tekemisen vaikuttavan itsetuntoon sekä positiivisesti että negatiivisesti. Positiivisuus näkyi eritoten silloin, kun tekeminen oli onnistunut nuoresta hyvin ja oli onnistunut siinä mitä teki. Nuoret kokivat, että positiivisuutta tuki myös toisilta nuorilta tai ohjaajilta saama palaute. Negatiivisen vaikutuksen nuoret huomasivat, kun työ ei onnistunut nuoren haluamalla tavalla. Onnistumisella oli suora yhteys itsetuntoon. Seuraavassa lainauksessa nuori huomaa toisten kannustusten tukevan luottamista omaan osaamiseensa.

Esimerkiksi mun tapauksessa, kun maalaan, nii kaikki ketkä tulee, nii ne aina kommentoi sitä. Nii kyllä se silloin tuntuu vähän siltä, että ”voi kiitos, älähä nyt”. Kyllähä se aina kohottaa vähän. Että sitte, kun aina aikasemmin aattelin, etten osaa maalata, mutta sitte kun kaikki väittää toisin, nii kyllä sitä pakosti osaa sitte maalata. (N3 2019.)

Haastatteluissa ilmeni nuorten suhtautumisen muutos itsekriittisyyteen. Arjentaitotyöpajoilla nuorilla oli vahva epäonnistumisen pelko ja itsekriittisyys omaa työskentelyä kohtaan. Nuorten oli vaikea nähdä omassa työskentelyssä onnistumisia. Työelämäpajalla haastateltavien ajatustapa oli erilainen epäonnistumisia kohtaan. Siellä

nuoret kokivat, ettei maailma enää kaatunutkaan, jos työstä ei tullut samanlaista kuin nuori oli odottanut. Itsekriittisyyden erojen näkyminen on hyvin nähtävissä ohessa olevissa haastateltavien vastauksissa.

Mä oon se itsekriittinen ihminen ja mä vihaan melkein kaikkia töitä mitä mä teen. Ei siihen tuu ikinä sitä, että mä tykkäisin jostain työstä. Yleensä se menee siihen, että mä teen jonkun työn ja katon sitä, että no tossa on se virhe ja mä en tykkää siitä ollenkaan. (N1 2019.)

Jossain välissä mietin sitä, että miks mä oon pelkkä tämmönen varjo entisestä, että miksen mä oo työkykyinen, miksen mä osaa mitään ja miksei mulla oo mitään erikoista, mitä mä osaisin. Täällä mä oon tajunnut, että mullahan on vaikka mitä. Ei aina tarvii olla erikoinen ja spesi-aali, että joku on hienoa. Se voi olla hienoa, teetsä sitten sukat yhdellä langalla tai viiellätoista langalla. Se on ihan sama, kunhan vaan tekee. Se on tärkeitä. (N10 2019.)

Esimerkiksi jotain ompelin ja se ei mennyt ihan niin kuin sen piti mennä. Mä muistan, että joskus oisin ollut siitä ihan palasina. Sitten mä olin vaan, että ”jaa, no täähän on ihan hyvä näinkin.” Tai tavallaan se hetki, kun mä oon oppinut sen, on tapahtunut joskus aiemmin, mutta tavallaan se, että tajus sen, kuinka pitkälle on päässyt. Voi tehdä niinku ”keskivertoa”, tai ettei tarvii iteltään vaatia ihan liikoja. Vaan olla tyytyväinen siitä mitä osaa ja mihin pystyy ja jotenkin fiilistellä niitä juttuja, eikä jotenkin aina oottaa vaan parempaa ja ajatella että tässäkin on joku moka. (N11 2019.)

Ohjaajien haastatteluissa kävi ilmi, että ohjaajilla on tärkeä rooli kertoa nuorille, ettei itse tuotos ole tärkein vaan prosessi ja yhdessä tekeminen. Ohjaajien on kannustettava nuoria ajatukseen siitä, että välillä on hyvä epäonnistua. Nuoren taideteoksen epäonnistuminen kantaa ajatusta siitä, että myös elämässä epäonnistumiset eivät ole maailmanloppu. Taiteen ja luovuuden kautta opetellaan sitä, ettei tarvitse koko ajan suorittaa ja olla täydellinen, vaan epäonnistuminen luo nuoriin uskoa siihen, että silti on riittävän hyvä ja osaava. Eteenpäin lähteminen on nuorelle helpompaa, kun takana on positiivisia onnistumisia.

Ja jos varsinkin lähdet kokeilemaan jotain uutta asiaa, mitä sä et osaa entuudestaan hyvin, niin ihmisellä on voimakas epäonnistumisen pelko. Niin kuin kenellä tahansa ihmisellä, sillä eihän epäonnistuminen ole mukavaa. Tärkeintä on, että nuori kokeilee, yrittää ja aina voi tehdä työn uusiksi. Ja jos se ei ole se sun juttu, niin ainakin sä olet kokeillu. Ja ehkä juuri tämän taiteen kautta opetetaan, että on ihan ok, jos sä mokaat välillä. Siinä ei käy kuinka. Joskus nuorella on niin korkealla odotukset, ja on vähän perfektionisti, että on itseään kohtaan niin armoton,

että taiteen ja luovuuden kautta opetellaan purkamaan sitä, ettei tarvitse suorittaa eikä tarvitse olla täydellinen, vaan on oikeus epäonnistua, ja sä olet silti aivan ok. (O1 2019.)

Taide tuki haastattelujen perusteella nuoria myös sosiaalisuuteen. Toista nuorta on helpompi lähestyä työskentelyn kautta, ja nuoren oli helpompi aloittaa keskustelu koskien toisen työtä. Taidetoiminnassa on mahdollista kohdata samanhenkisiä ihmisiä ja sitä kautta nuori saattaa löytää uuden ystävän. Yhteiset kiinnostuksen kohteet ja historia harrastusten suhteen saattaa toimia keskusteluun aktivoivana. Jos nuori puhuu esimerkiksi jostain uudesta neulomisen kohteesta, niin asiasta ymmärtävät nuoret saattavat lähteä kertomaan omia kokemuksiaan sukkapuikoista. Yhteisöllisyys on suuressa asemassa työpajoilla, ja esimerkiksi Volabändipajalla kaikista pajalle tulleista nuorista luodaan oma bändi.

Ohjaajat mainitsivat nuorien kokevan helpommaksi ja vapaammaksi keskustella, kun keskustelu syntyy tekemisen kautta. Silloin nuorelle ei tule painetta siitä, että keskusteleminen olisi jollain tavalla pakotettua, jos aiheena olisi esimerkiksi työelämän pelisäännöt. Nuoret mainitsivat, että tekemisen lomassa on helppo puhua myös mieltä askarruttavista asioista. Välillä nuoret saattavatkin jutella hyvinkin vaikeista ja syvällisimmistäkin asioista yhtä aikaa, kun esimerkiksi ompelevat. Yhteisöllisyyden tunteesta pajalaisten välillä kertoo myös seuraava ote aineistosta.

Pajalla myö tosi paljon keskustellaan ja puhutaan, sen lisäksi kun me tehdään noita asioita. Porukalla istutaan ja keskustellaan eri aiheista. Välillä puhutaan tosikin syvällisiä ja vakaviakin asioita porukalla. Paja on tuonut ystäviä ja kavereita, jotka myöskin harrastaa. -- Mun mielestä on hirveen kiva huomata, miten täällä niinku ihmiset on keskenään siten, että "ME", että ei oo että "ME tutulaiset" ja "ME volalaiset", vaan "ME pajalaiset" (N10 2019).

Ohjaajat toivat haastatteluissa esille, miksi nuorten motivointi on tärkeää. Monella nuorella kotona saattaa olla montakin asiaa kesken. Työpajatoiminta tarjoaa nuorelle mahdollisuuden onnistua ja saada jotain aloittamaansa konkreettisesti loppuun saakka. Kotona nuoren motivaatio saattaa olla lopussa, ja kun nuori on "itse itsensä parin kriitikko ja piiskuri" (O1 2019), jo tekemisen aloittaminen saattaa olla vaikeaa. Taidetyöpajan toiminnassa nuoria vie eteenpäin nuorten vertaistuki, ryhmäpaine ja ohjaajien tuki. Kotona keskenjääneet asiat vaikuttavat nuoren hyvinvointiin. Kelaan soittaminen ja laskujen maksaminen on saattanut viivästyä ja jo asian aloittaminen

tuntuu vaikealta. Nuorten taidetyöpajalla saatu onnistumisen kokemus kantaa nuorta kotonakin saamaan asioita tehtyä.

Nuoret uskovat Nuorten taidetyöpajan antavan tulevaisuuteen valmiuksia. Lähes kaikki nuoret mainitsivat taidetyöpajan kasvattavan sosiaalisia taitoja. Moni koki tarvitsevänsä lisää rohkeutta ja uskallusta, jotta uskaltaisivat olla heittäytyväisempiä. Toiminnan nähtiin lisäävän hyväksyntää ja suvaitsevaisuutta myös muita kohtaan. Ryhmässä pääsee tutustumaan uusiin ihmisiin ja toiminnan kautta opitaan sosiaalisia taitoja ja kuinka toimia ryhmässä. Joku voi myös saada uuden ystävän. Nuoret toivoivat myös olevansa itsevarmempia omia töitään ja kykyjään kohtaan. Pajalla oleminen on myös antanut idean lähteä opiskelemaan uutta alaa.

Oisin ehkä sosiaalisempi. Yleensä mä en puhu kenellekkään. Täällä ehkä oppii puhumaan. (N4 2019.)

Itsevarmempi huomattavasti. Jotenkin semmonen ”kyllä mä pystyn tähän”-olo. Joskus ollut silleen, että ”en todellakaan pysty tähän”. Sieltä on kuitenkin tultu tähän. (N11 2019.)

Nuorilta kysyttiin haastattelussa sitä, mitä mahdollisuuksia he näkevät taiteellisuuden tuovan työpajatoiminnan loputtua. Taiteen nähtiin tuovan taitoja, joita nuori voi myöhemmässä elämässä soveltaa. Nuoret näkivät taiteen työpajatoiminnassa antavan uskallusta ja itsevarmuutta kokeilla uusia taidemenetelmiä ja oppivansa uusia taitoja. Monet uskoivat myös löytäneensä uuden harrastuksen tätä kautta. Osa nuorista toivoi, että Nuorten taidetyöpajan taidetoiminta toimii ponnahduslautana päästä opiskelemaan taiteellista ammattia. Nuoret ajattelivat luovuudesta olevan hyötyä koulutuksessa mutta myös monessa eri työssä. Yksi nuori vertasi luovuuden olevan tärkeää esimerkiksi kokkikoulussa. Moni arjentaitotyöpajan nuorista ajatteli, ettei yrittäjäyys taiteilijana kannata, eivätkä siksi uskoneet taiteen toimivan suorana ponnahduslautana eteenpäin. Tuunaten tuotteeksi -työpajan nuoret näkivät taas taiteellisuuden olevan suorassa yhteydessä tulevaisuuteen. Haastateltavat olivat hake-massa koulutukseen, missä taiteellisuus ja kädentaidot ovat suuressa osassa. Lisäksi yksi nuorista uskoi työpajan tuovan uskallusta perustaa jopa oma yritys.

Omaan elämään ehkä saa jotain inspiraatiota ja kokeilla jotain muuta-kin, kuin maalausta. Jos miettii tulevaisuuteen, niin työn kannalta täm-mösissä ei oo mitää merkitystä. Taiteella ei itteensä yleensä voi elättää, se on vaa kylmä totuus. Tosi harva saa siitä työpaikan itelleen. (N3 2019.)

Tää on antanut mulle hirveen hyvän pohjan lähtee sinne ja semmosen uskon itseeni, että mä pärjään ja osaan ja mä pystyn tekee erilaisia asioita. Siinä on oikeesti mahdollisuus ammattiin. Tää on ollut mulle semmonen korvaamaton välietappi tässä mun matkalla, koska missä muualla mä oisin voinu näin turvallisesti kasvattaa sitä omaa työminää entiselleen, opetella samalla näitä uusia kättentaitoja ja vahvistaa vanhoja. (N10 2019.)

Haastatteluista ilmeni ohjaajien ajatus siitä, että taide ja luovat menetelmät ovat väline lähestyä asioita, kuten esimerkiksi mahdollisuus löytää itsestään uusia vahvuuksia ja lähestyä asioita ennakkoluulottomammin. Nuoret saattavat löytää uusia puolia itsestään. Toiminnan aikana käsiteltävien asioiden toivotaan siirtyvän nuorten omaan arkielämään. Taide on nuorille tapa toteuttaa itseään, ja se aktivoi ajattelemaan tulevaisuutta. Ohjaajilta nousi myös ajatus nuoren voimaantumisesta. Pajatoiminnan onnistumisen kokemukset toivottiin kannustavan nuoria. Nämä tulevat esille ohjaajien haastattelujen vastauksissa.

--kokeillaan kaikkia erilaisia asioita, vaikka uusia tekniikoita tai uusia luovia lähestymistapoja, mutta se ei oo se pääasia, sillä mikä on se lopputulos, vaikka siinä taiteellisessa tuotoksessa itsessään, vaan sitten tärkeintä on ehkä se mitä oivaltaa siinä matkanvarrella. (O1 2019.)

Taide on tosi tärkeätä, koska paljon meidän nuorista ei oo niitä, jotka ei välttämättä oo niitä auton rassaajia tai niille ei välttämättä oo löytynyt se oma ala vielä. -- Jotenkin se, että annetaan se mahdollisuus tehdä niitä juttuja ja yleensä tekemällä tommosia luovia asioita ja taidejuttuja, niin sitten sieltä alkaa löytymään niitä muitakin ajatuksia. Se tavallaan aktivoi sitä ajatusmaailmaa. Se antaa sellaista mahdollisuutta ja jaksamista ehkä kokeilla muutakin. (O3 2019.)

Oon sitä mieltä, ettei ykskään meidän pajoista ei oo suoraan kauheen työllistävä. Se ei oo oikeestaan se juttu, että suoranaisesti näiltä aloilta työllistyisi, mutta nää voi antaa muita eväitä elämään. Nuorille näkyy se luovuus ja yhdessä tekeminen. Kuitenkin mun mielestä täällä on pohjimmainen tarkoitus, että me annetaan noille nuorille semmosia eväitä siihen, että ne löytäis niitä omia vahvuuksia ja vähän sais vähän suuntaa sille, mihin täältä lähtee. (O4 2019.)

Ohjaajat toivoivat, että nuoret oppisivat tuntemaan itsensä ja omat vahvuutensa. Työpajan ajateltiin olevan työllisyyttä edistävää toimintaa, joka tarjoaa välineitä tulevaisuuteen. Työpajoilla noudatetaan työpaikan pelisääntöjä ja opetellaan niitä, kuten ajoissa paikalle saapumista ja poissaoloista ilmoittamista.

Sitten mä ajattelen, että monella on elämässä ollut niitä epäonnistumisia paljon ja monelle se semmonen pajajakson loppuun saaminen on jo semmonen

onnistumisen kokemus. Siitä voi saada semmosen niinkun fiiliksen, että ”hitsit mä onnistuin tässäkin, että miksen mä onnistuis jossain muussakin”. Voi olla paljon helpompaa sen jälkeen, kun on siellä se jokin positiivinen kokemus siellä alla, että ei oo pelkästään niitä pettymyksiä, että on moni koulu loppunut ja näin pois päin. (O3 2019.)

On ikävää, että taidetta ajetaan monessa suhteessa alas. Kaikki taidealan koulutukset on ajettu alas ja se ei ole helppo ala työllistyä, mutta sitten, kun on ihmisiä, joille se on se yksi ja ainoa tapa vaan elää. Kaikista meistä ei tule lähihoitajia ja bussikuskeja tai pankinjohtajia. Että on ihmisiä, jotka tarvii, että niille ei riitä se, että vaikka harrastaa paljon, vaan se että niitten pitää oikeesti päästä tekemään niitä asioita. (O4 2019.)

6 Pohdinta ja johtopäätökset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata taiteen ja luovuuden osallistavuutta Nuorten taidetyöpajalla nuorten ja ohjaajien kokemana sekä selvittää, kuinka taide ja luovuus vahvistavat sekä tukevat nuorten hyvinvointia. Tätä lähdettiin tarkastelemaan kolmen tutkimuskysymyksen avulla. Yhdessä tutkimuskysymyksessä keskityttiin tekemään näkyväksi taiteen ja luovuuden esiintyminen Nuorten taidetyöpajalla. Toisessa etsittiin vastausta siihen, mitkä tekijät motivoivat ja osallistavat nuorta mukaan taidetoimintaan. Kolmantena tarkasteltiin taiteen ja luovuuden merkitystä nuorten arkeen ja tulevaisuuteen.

Taide ja luovuus näkyy Nuorten taidetyöpajalla monipuolisena taidetoimintana, jota tukee ohjaajien tarjoama vapaus luovuuteen. Työpajatoiminnan innostava ympäristö tukee huomattavasti nuorten osallisuutta. Havainnointikerroilla taiteen käyttö Nuorten taidetyöpajalla oli vahvaa ja taiteenlajien monipuolisuus näkyi selkeästi. Haastattelujen ja havaintojen perusteella Nuorten taidetyöpajan taiteenalat olivat kädentaidot, valokuvataide, musiikki, sanataide, muotoilu sekä performanssitaitteeksi lukeutuva sirkus.

Ennen pajatoiminnan alkamista monen nuoren ennako-oletuksena oli, että tarjolla on kuvataidetta esimerkiksi maalausta. Osa vastaajista kuvasi sen olevan esteenä työpajaan osallistumiselle, sillä skeptisyys taiteellista toimintaa kohtaan oli korkealla. Toisaalta taas moni nuori odotti Nuorten taidetyöpajalta juuri taiteellista toimintaa ja se ohjasi myös hakeutumaan työpajalle. Osallisuuden kannalta eri taiteenlajien moni-

puolisuus nousee keskeiseksi tekijäksi, sillä se tarjoaa enemmän valinnanmahdollisuuksia nuorille ja lisää kiinnostusta toiminnasta. Haastattelujen tulokset tukivat ajatusta siitä, että arjentaiteopajoilla nuoret pääsevät kokeilemaan vapaammin eri taiteenaloja, kun taas työelämäpajoille siirryttäessä nuoret pääsevät keskittymään perusteellisemmin ja syvemmin eri taiteenaloja. Kerätyn havaintoaineiston perusteella on yllättävää, että moni vastaaja, niin nuori kuin ohjaajakin, toivoi eri taiteenlajien lisäämistä toimintaan. Havaintojen mukaan tarjonta on jo perusteellista.

Luovuuden nuoret ja ohjaajat näkivät vapautena tehdä ja toteuttaa annettujen resurssien rajoissa. Tämä tukee ajatusta, että luovuus tukee nuorten osallisuutta. Ohjaajat kertoivat kannustavansa, haastavansa ja tukevansa nuoria luovuuteen ja luovaan ajatteluun. Luovuuteen kannustamisen nähtiin tukevan nuoria löytämään myös omat juttunsa sekä omat reitit tulevaisuuteen, ja luovuuteen heittäytymisen toivottiin tukevan ajatusta siitä, ettei elämän tarvitse olla pelkkää suorittamista. Nuoret näkivät sen myös tukevan mielikuvituksen käyttöä tulevaisuudessa esimerkiksi kokikoulussa. Vapaus on Uusikylän (2012) mukaan juuri yksi luovuuden edellytys, rohkeuden, spontaaniuden ja itsensä hyväksymisen lisäksi (Uusikylä 2012, 41-42). Tämä vapaus on myös luovan ympäristön vaatimus (Uusikylä 2002, 18). Aineiston pohjalta voidaan myös päätellä luovuuden olevan yhteydessä sisäiseen motivaatioon. Decin ja Ryanin mukaan juuri vapaus/omaehtoisuus (autonomy) on yksi itseohjautuvuusteorian kulmakivistä (Isola ym. 2017, 15). Nuorten taidetyöpajalla ohjaajat antavat toiminnalle raamit, joiden puitteissa nuoret pääsevät luovasti toteuttamaan itseään. Vapauden nähdään tuottavan yksilölle iloa ja nautintoa (Adachi ym. 2018, 11). Lisäksi vapaus lisää valtaa omaan tekemiseen ja sitä kautta osaamisen tunnetta ja rohkeutta omaan elämään. Taideteos voi vaatia nuorilta päätöksentekoa, ongelmanratkaisukykyä ja luovaa ja kriittistä ajattelua. Taide siis kehittää nuorten kognitiivista toimintakykyä. Näiden osa-alueiden toivotaan myös tukevan nuoren arkea.

Taiteen esteettisyys näyttäytyy nuorten tekeminä teoksina, jotka ovat esillä Nuorten taidetyöpajan aulassa ja muissa tiloissa. Teoksien tuoman viihtyisyyden lisäksi teoksien vastaanottamisella on merkityksensä. Taiteen vastaanottajia teos voi innostaa luoviin prosesseihin ja rohkaista itseilmaisuun. Tästä voidaan vetää johtopäätös, että Nuorten taidetyöpajan ympäristö luo puitteet ja huomattavaa hyötyä osallisuuden

tukemiseen. Haastattelujen perusteella nuoret arvostivat esillä olevia teoksia, sillä lähes kaikki nuoret mainitsivat taiteellisuuden näkyvän Nuorten taidetyöpajalla juuri nuorten tekemissä teoksissa. Teoksen tuottaminen muiden havaittavaksi, ymmärrettäväksi ja vastaanotettavaksi mahdollistaa sillan tekijän ja kokijan tajunnan välille (Tuomikoski 1987, 41-42).

Nuoria motivoi taidetoimintaan erityisesti sisäinen motivaatio, aiempi harrastuneisuus, taiteen suuri merkitys itselle sekä työpajan tarjoamat ilmaiset resurssit, kuten materiaalit ja tilat. Ohjattu toiminta ja arjen aktivointi motivoi myös monia nuoria. Haastattelujen perusteella nuoria yhdisti heikentynyt toimintakyky, opiskelupaikan ja työpaikan puuttuminen sekä kovat vaatimukset itseä kohtaan. Havaintoaineiston perusteella taide todella osallistaa nuoria Nuorten taidetyöpajalla, sillä he olivat ilmeisen vahvasti ja kiinnostuneina mukana toiminnassa. Havaintoaineistosta korostui myös ohjatun toiminnan ohessa tapahtunut taiteellinen toiminta, kuten piirtäminen sekä ohjatun toiminnan ulkopuolella nähty vapaamuotoinen toiminta, kuten esimerkiksi musiikin omaehtoinen soittaminen aulaassa, mitkä tukevat ajatusta taiteen keinoista motivoida ja osallistaa nuoria.

Aineisto osoitti ohjaajien olevan suuri tekijä nuorten osallisuuden tukemiselle. Ohjaajat kokivat taiteen hyvin merkitykselliseksi itselleen. He olivat myös aktiivisia taiteen harrastajia ja jopa ammattilaisia. Ohjaajien omakohtainen suhde taiteeseen voi tarttua myös nuoriin. Ohjaajien tuki, kehu ja ideoiden antaminen vahvistavat nuoria. Lisäksi nuorten osallisuutta ja toimijuutta tukee monipuolinen ohjaus. Ohjaus perustui nuorten itseohjautuvuuden tukemiseen ja heidän vastuuttamiseensa toiminnasta, minkä avulla nuorten itsetuntoa ja varmuutta omasta osaamisestaan voidaan vahvistaa. Toisaalta ohjaajat antavat omalla työskentelyllään myös esimerkkiä työelämätaidoista. Mahdollisuus vaikuttaa työskentelyyn ja sen sisältöön motivoi ja sitoo nuorta mukaan toimintaan. Nuorilta kysyttiin toiminnan sisältöön liittyen toiveita myös toivepurkin avulla. Nämä eri toimintatavat vahvistavat yksilön osallisuuden tunnetta.

Aineistossa nousi esille se, että nuoren vahvistumista tukee se, että pääsee toteuttamaan omia haaveita ja taitoja taidetoiminnassa. Ohjaaja perusteli tätä sillä, että jos nuori on ajautunut työpajalle muista syistä kuin omasta mielenkiinnostaan, esimerkiksi kaverin vaikutuksesta, hän ei koe onnistumisen kokemuksia taidetoiminnasta

yhtä suurella todennäköisyydellä. Tämä on suoraan verrattavissa Decin ja Ryanin sisäisen motivaation käsitteeseen, joka korostaa yksilön saamaa iloa ja nautintoa toiminnasta, johon hän sitoutuu omasta halustaan (Adachi ym. 2018, 11). Nuoren ollessa sisäisesti motivoitunut, taide ja luovuuden toteuttaminen on häntä vahvistavaa.

Nuoret kertoivat taiteen vaikuttavan mielialaan kolmella eri tavalla. Ensimmäisenä nuoret mainitsivat sen, että teoksen onnistuessa tai epäonnistuessa, se joko laskee tai kohottaa mielialaa. Onnistuneen taideprosessin nähtiin myös Myrsky-hankkeessa lieventävän syrjäytymistä (Siivonen ym. 2011, 187). Toisaalta voidaan kysyä, kasvaako syrjäytymisen riski, jos taideprosessi epäonnistuu. Tätä teemaa ei käsitellä Myrsky-hankkeessa. Nuorten mukaan yhtenä syynä Nuorten taidetyöpajatoimintaan lähtemiselle oli liian suuret vaatimukset itseään kohtaan ja itsekriittisyys, jonka taustalla voi olla monet elämässä koetut epäonnistumiset. Toisena taiteen tekeminen on keino saada mielessä olevat asiat muualle. Tämä on verrattavissa Känkäsen (2013, 99) mainitsemaan symboliseen etäisyyteen, joka kuvaa sitä, miten turvautuessaan muun muassa maalaamiseen, piirtämiseen, teatteriin tai kädentaitoihin, nuori pääsee tekemisen kautta tarkastelemaan tunteitaan ja ajatuksiaan ja irtautumaan niistä. Taidetoiminta konkretisoi ja helpottaa vaikeiden asioiden käsittelyä. Kolmantena vastauksista nousi ajatus siitä, että taidetoiminta ja käsillä tekeminen antavat mahdollisuuden purkaa ajatuksia suoraan työskentelyyn. Taide on siis keino itsen ilmaisemiseen, keskittymiseen ja stressin- ja mielenhallintaan. Vaikuttaessaan nuorten mielialaan, taide voi olla keino psyykkisen toimintakyvyn ja osallisuuden tukemiseen. Taide ja luovuuteen heittäytyminen voi pistää nuoren ajattelemaan mennyttä tai esimerkiksi tulevaisuudenhaaveitaan ja avata lukkoja. Kun nuori oppii työstämään tunteitaan taiteen avulla, hän saa tukea oman minäkuvansa ja identiteettinsä rakentamiseen. Tuomikosken (1987, 207) sanoin: ”Taide on peili, jota vasten elämä heijastelee itseään”.

Haastateltaessa nuoria työpajapolun eri vaiheissa nousi esille nuorten kehittyminen suhteessa omaan itsekriittisyyteen. Aineistosta ilmeni, että arjentaitopajoilla nuorilla oli vahvempi epäonnistumisen pelko ja suurempi itsekriittisyys omaa työskentelyä kohtaan, kuin työelämäpajalla. Itseluottamuksen kasvamisen taustalla oli ohjaajien tuki ja se, kuinka he painottivat nuorille, ettei itse tuotos ole tärkein, vaan prosessi ja

yhdessä tekeminen. Voidaan tehdä johtopäätös, että Nuorten taidetyöpajan työpajaportaita edetessä nuori on vahvistunut. Arvostus muilta nuorilta ja ohjaajilta nuoren taideteosta kohtaan, kasvattaa nuoren kuulumisen ja osallisuuden tunnetta sekä itsetuottamusta ja uskoa omiin taitoihin. Voidaan todeta, että taiteen tekeminen tukee välillisesti nuorten itsekriittisyyttä. Taiteen ja luovuuden kautta Nuorten taidetyöpajalla opetellaan sitä, ettei tarvitse koko ajan suorittaa ja olla täydellinen, vaan jo epäonnistuminen voi luoda nuoriin uskoa siitä, että on riittävän hyvä ja osaava. Myös lähes jokaisen nuoren vastaus merkittävimmästä hetkestä Nuorten taidetyöpajalla käsittelee juuri itsensä ylittämistä eri osa-alueilla. Nuorten itsetunto on siis kohonnut ja he kykenevät havaitsemaan ja hyväksymään omaa onnistumistaan. Tuomikosken (1987, 172) mukaan edellytys taiteilijana olemiselle on vahva itsetunto ja itsetuottamus ja kyky uskoa itseensä, sillä taiteilijan on kyettävä luomaan jotain vielä aikaisemmin tuntematonta ja syntymätöntä. Toisin sanoen on oltava tarpeeksi itsevarma, että uskaltaa hypätä tuntemattomaan. Taidetoimintaan tukeminen ja siitä saadut onnistumisen kokemukset tarjoavat nuorille selviytymiskeinoja myös omaan elämään. Taidetyöpajat mahdollistavat sen, että nuoret saavat konkreettisesti jotain aloittamaansa loppuun saakka. Taide tukee tietoisuutta tekijän kyvyistä ja pystyvyydestä toimia ja sitä kautta ymmärrystä omasta itsestään. Näin Nuorten taidetyöpaja tukee nuorten psyykkistä toimintakykyä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan psyykkiseen toimintakykyyn kuuluu myös selviytyminen sosiaalisen ympäristön haasteista ja kykeneminen suhtautumaan luottavaisesti tulevaisuuteen ja tätä ympäröivään maailmaan (THL 2018). Taidetoiminnalla on kyky pureutua näihin.

Taide ja luovuus ovat aineiston perusteella yhteydessä myös sosiaalisuuteen ja sosiaalisiin suhteisiin. Nuoren osallisuuden tunnetta yhteisössä tuki tasavertaisuus muihin nuoriin nähden, saatu arvostus ja kehu sekä luottamus ja uskallus avautua taiteen keinoin. Nuorten vertaistuki, ryhmäpaine ja uudet ystävät nähtiin merkittävinä tekijöinä nuorten toiminnassa ja tasavertaisuuden tunteessa. Tutkimus osoitti, että taide tarjoaa matalamman kynnyksen sosiaalistumiseen ja tukee vuorovaikutustaitoja, sillä nuoret kokivat, että yhteinen tekeminen taiteen parissa helpottaa toisten kohtaamista. Se myös helpotti vaikeista asioista avautumista. Asioiden käsittely yhdessä voi avata nuorille näkökulmia myös omaan elämään ja antaa vertaistukea, kun

huomataan, että muutkin painivat samojen asioiden kanssa elämässä. Toisaalta asioiden, tunteiden ja pohdintojen tuominen taiteen keinoin muiden tiedoksi voi auttaa tunnetta osallisuudesta yhteisössä ja yhteenkuuluvuutta, niin tekijälle kuin kokijalle. Jokaisella on tarve tulla kuulluksi sekä nähdyksi ja Nuorten taidetyöpajan toiminta antaa keinoja itsensä esille tuomiseksi. Taidetoiminta antaa matalamman kynnyksen sosiaalistumiseen ja tukee näin nuorten sosiaalista toimintakykyä. Yhteiset projektit taiteen parissa voivat kehittää nuorten vuorovaikutustaitoja. Niitä Nuorten taidetyöpaja yritti kehittää muun muassa sirkustoiminnalla. Sirkustoiminnan kautta harjoitettiin myös luottamusta muihin nuoriin, joka niin ikään kasvattaa osallisuutta yhteisöön. Ajatusta sosiaalisuutta tukevasta taiteesta tukee nuorten kertomat merkittävät hetket Nuorten taidetyöpajalla, sillä niistä neljä käsitteli itsensä ylittämistä sosiaalisesti ja sosiaalisten taitojen parantumista. Samansuuntaisia tuloksia itsetunnon ja sosiaalisuuden yhteydestä taideprojekteihin löytyi myös Big hART yrityksen tuottamasta tutkimuksesta vuodelta 2013 (Davies ym. 2013) sekä The National Youth Agency:n teettämästä tutkimuksesta vuodelta 2009 (The National Youth Agency 2009).

Arjentaitotyöpajoilla nuoret eivät uskoneet päätyvänsä taiteelliselle alalle, kun taas työelämäpajalle ohjautuneilla nuorilla oli vahva usko siitä, että he päätyvät opiskelemaan kyseistä alaa. Monet nuoret aineiston mukaan uskoivat taiteellisuuden ja luovuuden tarjoavan uutta inspiraatiota ja taitoja taiteelliseen toimintaan myös kotona. Nuorten taidetyöpajalta saatu uusi harrastus voi olla hyvä vastapaino tulevaisuudessa nuorten opiskelulle ja työlle. Luovuuteen tukeva ympäristö voi vahvistaa nuorten luovaa ajattelukykyä sekä mielikuvitusta, ja niistä nuori voi hyötyä esimerkiksi opiskelussa ja työelämässä. Toisin sanoen, taidetoiminta Nuorten taidetyöpajalla tukee suoraan vain osaa nuorista tulevaisuuden suunnitelmien suhteen, mutta taiteellisuus ja luovuus voi antaa muita voimavaroja.

Taiteen ja luovuuden tuottama osallisuus kantautuu myös yhteiskunnallisemmalle tasolle. Jos taidetoiminnalla tuetaan nuorten psyykkistä, kognitiivista ja sosiaalista toimintakykyä, nuoret saavat paremmat edellytykset myös kouluun ja työelämään. Arjenhallinnan tukeminen taiteen ja luovuuden onnistumisen kokemusten kautta, nuori

vahvistuu ja tulee itsevarmemmaksi omista kyvyistään ja pystyvyydestään. Tästä voidaan vetää johtopäätös, että taidetoiminnalla on kyky ehkäistä nuorten syrjäytymistä.

Opinnäytetyö nuorten ja ohjaajien kannalta tarjosi mahdollisuuden omien näkökulmien ja kokemusten esilletuomiseen taiteen merkittävyydestä. Vastaajien mielipiteet antoivat inhimillisemmän näkökulman taidepainotteisesta työpajatoiminnasta. Tulosten esilletuominen tuo yksilöitä lähemmäksi toiminnan toteuttajia ja lisää heidän arvoansa suhteessa toimintaan ja sen kehittämiseen.

Toimeksiantajan näkökulmasta tutkimuksessa oli kohtuullinen otanta (11 nuorta) kaikkiin kolmeen työpajaan nähden. Tästä voidaan vetää johtopäätöksiä, että opinnäytetyössä onnistuttiin löytämään vastauksia taiteen ja luovuuden osallisuuden keinoista ja merkittävyydestä asiakkaille ja työntekijöille. Tästä syystä aineistoa voi soveltaa ja hyödyntää Nuorten taidetyöpajan toiminnan kehittämisessä, mikä lisää nuorten osallisuutta toiminnankehittämisessä. Opinnäytetyö vähentää asiakkaiden eriarvoisuutta ja tunnustaa palvelun käyttäjien asiantuntijuuden toiminnan kehittämisessä. Sosiaalihuoltolain (L 1301/2014) ensimmäisessä pykälässä käsitellään juuri asiakkaiden osallisuuden edistämistä ja eriarvoisuuden vähentämistä, mihin opinnäytetyö vastaa olemassaolollaan. Tutkijan opinnäytetyön aiheen hyväksyntä alun perinkin kertoi toimeksiantajan asiakaslähtöisyydestä; halu vastaanottaa nuorten ja ohjaajien mielipiteitä koskien toimintaa.

Yhteiskunnallisella tasolla opinnäytetyön otanta suhteessa työpajatoimintaan ja nuorten aikuisten syrjäytymistä ehkäisevään toimintaan ei ole yleistettävissä. Opinnäytetyön käytettävyyttä heikentää se, että aineisto on koottu vain yhdestä tietystä työpajatoimintaa tarjoavasta yksiköstä. Tutkimuksen tulokset ovat kuitenkin hyödynnettävissä, jos kehitetään esimerkiksi vahvasti taiteen ja luovuuden piirteitä sisältävää sosiaalista kuntoutusta, kuntouttavaa työtoimintaa tai työpajatoimintaa. Tutkimuksen aineisto osoittaa sen, että toiminnalliset menetelmät ovat välttämättömiä osalle sosiaalialan palveluihin osallistuville asiakkaille. Jokainen asiakas on yksilöllinen ja juuri taiteelliset menetelmät voivat tukea osallisuutta yhteiskuntaan. Opinnäytetyö antaa tärkeää tietoa myös siitä, että nuorille taide voi olla helpompi keino näyttää omia ajatuksiaan ja maailmankuvaansa.

Henkilökohtaisesti opinnäytetyö antoi varmuutta asiakaslähtöisenpään kohtaamiseen ohjaajana. Tutkimus antoi myös varmuutta tuottaa tutkimuksellista tietoa havainnoiden ja haastatellen sekä lisäsi valmiuksia nuorten aikuisten kanssa työskenteleeseen.

6.1 Eettisyys ja luotettavuus

Tämän opinnäytetyön tulosten tallentamisessa, esittämisessä ja arvioinnissa on noudatettu hyviä tieteellisiä käytäntöjä, kuten yleistä huolellisuutta, tarkkuutta ja rehellisyyttä. Muiden tutkijoiden töitä ja saavutuksia on käytetty niiden arvoa ja merkitystä kunnioittaen, kun heidän julkaisuihinsa on viitattu. Työskentelyssä on hyödynnetty lähdekriittisyyttä sekä pyritty käyttämään ajantasaisia ja monipuolisia lähteitä. Myös relevantteja ulkomaalaisia lähteitä on hyödynnetty. Tutkimuksessa on käytetty eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus-, ja arviointimenetelmiä ja tuloksia raportoimassa on pysytty avoimena. (Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa 2012, 6.)

Tutkimuksessa noudatettiin Jyväskylän ammattikorkeakoulun ohjeita opinnäytteiden suunnitteluun, toteutukseen ja raportointiin. Vaaditut tutkimusluvut haettiin Jyväskylän kaupungilta ennen opinnäytetyön tekoa. Nämä tekijät ovat myös osa hyvää tieteellistä käytäntöä. (Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa 2012, 6.) Lisäksi toimeksiantajaa ei salata, mikä lisää opinnäytetyön laadullisuutta ja avoimuutta.

Hyvää tutkimusta ohjaa eettinen sitoutuneisuus. Haastateltaville ja havainnointiin osallistuville oli tärkeää kertoa, mitä tutkimusta ollaan tekemässä. Tutkimuksessa jokaiselta osallistuvalla pyydettiin suostumus osallistumisesta. Havainnointi- ja haastattelutilanteeseen osallistujan piti täyttää suostumuslomake (ks. liite 1. ja liite 2.). Tutkimukseen osallistuville kerrottiin, että tutkimuksessa saatu tieto on luottamuksellista ja tutkittavat tulevat pysymään anonyymeina. Näin eettisyys säilyy. (Tuomi ym. 2012, 127-131.) Haastattelut perustuivat vapaaehtoisuuteen, ja haastatteluun osallistuville kerrottiin, että haastattelun voi keskeyttää milloin vain ilman erityistä syytä. Tämä on tärkeää, sillä opinnäytetyön aiheen teemat voivat mennä hyvinkin henkilökohtaisiksi ja lähelle yksilöä.

Tallettamisessa huomioitiin, että äänitteitä ja litterointeja ei päätynyt ulkopuolisten käsiin opinnäytetyön tekovaiheessa. Havainnointi- ja haastattelumateriaalia käytettiin vain tätä opinnäytetyötä varten. Äänitteet hävitettiin äänityslaitteelta heti tietokoneelle siirron jälkeen. Tietokoneelta äänitteet hävitettiin litteroinnin valmistuttua. Aineistoa säilytettiin asiaankuuluvalla tavalla, ja opinnäytetyön valmistuttua kaikki kerätty aineisto ja litteroinnit tuhottiin ja hävitettiin. Tämä turvasi tutkimuksen aineistoon osallistuvien anonymiteetin.

Opinnäytetyön työskentely tapahtui uuden tietosuojalain puitteissa (ks. tietosuojalaki L 1050/2018). Anonymiteettiä ja yksityisyyttä suojattiin niin, että haastateltavien tunnistetiedot häivytettiin tunnistetietojen taakse. N tarkoittaa nuorta ja O ohjaajaa, minkä lisäksi numerot niiden perässä on annettu satunnaisesti haastateltavia kuvaamaan. Vastaajien haastatteluja käytetään raportoinnissa tasapuolisesti, mikä takaa myös tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimusta tehdessä esimerkiksi sukupuoli, ikä, asema, tausta eivät saa vaikuttaa siihen, mitä tutkija kuulee ja havainnoi (Tuomi ym. 2012, 136). Luotettavuutta tutkimuksessa lisäsi myös se, että tutkija oli puolueeton tietoa hankkiessa ja vastauksia ei valikoitu sen mukaan, mitä ohjaaja tai työpajalainen kertoi. Tuloksia julkistettaessa on huolehdittu siitä, ettei opinnäytetyöhön osallistuneiden henkilöllisyys paljastu (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006c). Yksityisyyden suoja voi heikentää toisaalta se, että joistakin vastauksista nähdään, millä kolmesta työpajasta vastaaja oli. Toinen heikentävä tekijä on tieto havainnointien ja haastattelujen ajankohdista.

Havainnointitilanteiden luotettavuutta lisäsi tutustumispäivä, jonka tutkija toteutti viikko ennen havainnointia. Tämä lisäsi nuorten vaivatonta osallistumista taiteelliseen toimintaan, sillä tutkijaa ei koettu täysin tuntemattomaksi. Tästä syystä haastattelutkin toteutettiin vasta havainnoinnin jälkeen, jotta edes osa haastateltavista oli nähnyt tutkijan pariin otteeseen ja kynnys avata taiteen ja luovuuden ilmiötä oli avoimempaa. Havainnoinnin luotettavuutta tuki havainnointisapluunat (ks. liite 3.), jotta relevantti tieto ei unohdu havainnoinnin aikana. On kuitenkin todettava, että sapluunoiden täyttäminen saattoi haitata täydellistä osallistumista osallistuvaan havainnointiin. Nuoria saattoi häiritä havainnoinnin aikana tapahtunut kirjaaminen, eivätkä he välttämättä uskaltaneet osallistua tilanteisiin luonnollisella tavalla. Tutkija pyrki

kuitenkin täydentämään sapluunoita suurimmaksi osaksi tauoilla ja havainnointitilanteiden loputtua.

Havainnointi toimi opinnäytetyössä haastatteluaineiston tukena, mutta menetelmät myös täydensivät toisiaan. Menetelmien yhdisteleminen lisää tutkimuksen monipuolisuutta ja luotettavuutta (Hirsjärvi ym. 2011, 38). Havainnoinnin objektiivisuus on haasteellista, ja on hyvä tiedostaa, että tutkija poimii havainnointitilanteista aineistoa teemoihin liittyen oman ymmärryksensä mukaan. Tämä voi vaikuttaa tutkimuksen tuloksiin.

Teemahaastattelu oli vieras haastattelumuoto ja tästä syystä oli tärkeää tutustua teoriaan ja sen vivahteisiin etukäteen, jotta tutkimuksen toteutus toteutuu oikeaoppisesti. Haastattelutilanteen vaivattomuutta ja sujuvuutta auttoi äänityslaitteeseen tutustumisen ja sen testaus etukäteen. Lisäksi haastattelun alkaessa tarkistettiin haastateltavalta, onko äänittäminen ok, ja perusteltiin, miksi se on välttämätön. Tärkeää haastattelutilanteissa oli tilan turvallisuus, rauhallisuus ja tuttu ympäristö. Tutkijana oli myös hyvä luoda rento tilanne, missä haastateltavan ei tarvitse jännittää. Jännitystä vähensi ennen haastattelua tapahtunut rupattelu ja se, ettei haastattelijalla ollut kohtisuorassa haastateltavaan. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina, mikä tukee luotettavuutta, jotta haastateltavat uskalsivat kertoa vaikeistakin asioista haastattelun aikana.

Tärkeää haastattelutilanteissa oli se, että haastateltava ymmärsi haastattelukysymykset. Luotettavuuden haasteeksi tutkimuksessa nousi se, että haastateltavat nuoret tiesivät tutkimuksen aiheen ennen haastatteluun tuloa, eli tutkimukseen valikoitui nuoria, jotka kokivat taiteen ja luovuuden merkitykselliseksi itselleen. Tutkimuksen laatuun vaikuttaa siis se, etteivät haastateltavat olleet satunaisesti valikoituneita, vaan haastatteluihin osallistuttiin vapaaehtoisesti. Toisaalta taas tutkijan oli tärkeää kertoa osallistujille, mitä tutkimus sisältää ja tutkimukseen lupautuminen tarkoittaa, eli mitä tutkimuksen kuluessa tapahtuu ja mitä seurauksia siitä on osallistujalle (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006c). Tämä kuului heidän oikeuksiinsa. Tutkija joutui myös pohtimaan omia sanavalintoja esitellessään opinnäytetyöaihetta nuorille. Esimerkiksi syrjäytyminen on yhteiskunnan määrittelemä käsite ja haitallinen mainita näissä tilanteissa.

Haastattelutilanteiden äänittäminen lisäsi tutkijan läsnäoloa, sillä haastatteluhetkellä pystyttiin aidosti kuuntelemaan ja kohtaamaan haastateltava. Tämä myös lisäsi arvoa haastateltavaa kohtaan ja sitä, mitä hän on valmis kertomaan. Äänittäminen ja hyvin suunniteltu teemahaastattelupohja mahdollistivat myös teemahaastattelun teemoissa pysymisen. Haastattelutilanteessa pyrittiin välttämään vaikeita käsitteitä, mikä omalta osaltaan tuki haastateltavien osallisuutta. Haastatteluiden kysymykset esitettiin sellaisina, että vastaajien oli vaikea vastata lyhyesti, kuten kyllä tai ei, jotta taiteen ja luovuuden ilmiössä päästiin syvemmälle. Teemahaastattelun hyvänä puoleena on myös mahdollisuus kysyä tarkentavia kysymyksiä haastateltavilta, kunhan pyytään teemojen sisällä.

Tutkimuksen luotettavuutta lisää se, että lukija ymmärtää, kuinka tutkimuksen tulokset on saatu, mistä syystä tutkimusprosessi ja aineiston analyysi tulee kuvata mahdollisimman tarkasti ja läpinäkyvästi (Saaranen-Kauppinen ym. 2006c). Oikea analysointitapa suhteessa käytettyihin menetelmiin, tässä tapauksessa teemoittelu, tukee myös tutkimuksen laadullisuutta.

Opinnäytetyön aiheeseen johdatti tutkijan mielenkiinto sosiaalialan toiminnallisia menetelmiä, taidetta ja luovuutta kohtaan. Taiteen vahva merkitys tutkijalle asettaa alkuoletuksia taiteen merkittävydestä tässä tutkimuksessa. Tutkimuksessa voi monesti olla haasteena tutkijan ennakkoluulot ja ennako-oletukset tutkimustuloksesta ja tästä syystä on tärkeää, ettei sivuuteta sitä aineistoa, mikä ei vastaa omia odotuksia. Saaranen-Kauppinen ym. (2006b) viittaavat Eskolaan ja Suorantaan (1998, 17), joiden mukaan objektiivisuus edellyttää sitä, että tutkijan on katsottava tutkimuksen aineistoa ja ilmiötä puolueettoman sivustakatsojan silmin. Heidän mukaansa tutkijan on mahdoton todellisuudessa irrottautua itsestään ja sulkea omia mielipiteitään ja ennakoajatuksiaan, minkä vuoksi täydellinen objektiivisuus on hankalaa (Saaranen-Kauppinen ym. 2006b). Tärkeää on olla avoin ja tuoda ilmi tutkijan suhde taiteeseen ja luovuuteen, sillä tieto siitä vaikuttaa aineiston luotettavuuteen.

Tutkijan vähäinen kokemus tutkimuksen toteuttamisesta vaikuttaa alentavasti luotettavuuteen. Opinnäytetyön luotettavuutta laskee myös se, että opinnäytetyön työstäminen on hajautettu kevään ja syksyn ajalle.

6.2 Kehittämisehdotukset ja jatkotutkimusaiheet

Opinnäytetyön aineistosta kävi ilmi nuorten kiinnostus taiteeseen ja luovuuteen.

Nuorten taidetyöpajan haastatteluista nousee tarve vastata nuorten haluun luoda ja kehittää omia taiteellisia kykyjä. Yhtenä keinona taiteen lisäämiseksi voisi olla se, että Nuorten taidetyöpajan työelämäpajoille voisi lisätä selkeästi kuvataiteeseen keskittyvän työpajan, kädentaito-, valokuvaus- ja musiikkipajan lisäksi. Taidesana Nuorten taidetyöpajan nimessä saattaa olla talon ulkopuoliselle harhaanjohtava, sillä työpajatoiminta ei sisällä pelkästään taiteellista toimintaa. Tästä syystä toinen ratkaisu voisi olla koko Nuorten taidetyöpajan nimen muutos, mikä ei aiheuttaisi vääriä ennakkoluuloja ja toiveita toimintaa kohtaan. Toisaalta työpajatoiminnan historiaa tulisi kunnioittaa ja näin ollen vanha nimi säilyttää.

Koska taiteellisuus, luovuus ja ilmaiset materiaalit tuntuivat nousevan nuorten haastatteluissa nuoria Nuorten taidetyöpajalle vetäväksi tekijäksi, olisi mielenkiintoista kartoittaa eri työpajojen ja kuntouttaviin työpajoihin osallistuvien syitä lähteä mukaan toimintaan. Tämän tiedon kartoittaminen kehittäisi kuntouttavaa toimintaa, kun ymmärrettäisiin paremmin, miten työpajatoiminta saataisiin entistä houkuttelevammaksi. Olisi tärkeää tehdä kuntien ja kolmannen sektorin tarjoamasta kuntouttavasta toiminnasta nuoria kiinnostavaa ja madaltaa kynnystä lähteä toimintaan. Aluehallintoviraston lokakuussa 2019 julkaisseen raportin mukaan vuonna 2018 työpajatoimintaan osallistui 27 275 valmentautujaa, joista 14 620 oli alle 29-vuotiaita nuoria. Raportista selviää myös, että nuoria valmentautujia on tullut mukaan työpajatoimintaan enemmän edellisvuoteen verraten. (Bamming ym. 2019., 10.) Kerätty tutkimustieto vastaisi kasvavaan syrjäytymiseen ja kuntouttavan toiminnan kasvavaan asiakasmäärään. Nuoria aikuisia on hyvin paljon myös sosiaalisen kuntoutuksen ulkopuolella, joten tärkeää olisi tieto siitä, mikä saisi heidät pois kotoa osaksi yhteiskuntaa.

Lähteet

- Adachi, P., Behzadnia, B., Deci, E. & Mohammadzadeh, H. Marraskuu 2018. Associations between students' perceptions of physical education teachers' interpersonal styles and students' wellness, knowledge, performance, and intentions to persist at physical activity: A self-determination theory approach. Viitattu: 12.12.2018. http://selfdeterminationtheory.org/wp-content/uploads/2018/07/2018_BehzadniaAdachiDeciMohammadzadeh_PE.pdf.
- All-Party Parliamentary Group on Arts, Health and Wellbeing. Heinäkuu 2017. Creative Health: The Arts for Health and Wellbeing. Viitattu 2.1.2019. https://www.artshealthandwellbeing.org.uk/appg-inquiry/Publications/Creative_Health_Inquiry_Report_2017_-_Second_Edition.pdf.
- Anttila, A., Haapanen, S., Myyrä, R., Mönttinen, P. & Parviainen, S. Nuorten osallisuus ja vaikuttaminen kulttuurisessa nuorisotyössä. 2012. Toim. Jaakola, V. Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus. Viitattu 22.11.2018. https://www.hel.fi/static/liitteet/nk/Nuorten_osallisuus.pdf.
- Bamming, R. & Hilpinen, M. 2019. Työpajatoiminta 2018 - Valtakunnallisen työpajakyselyn tulokset. Vaasa: Aluehallintovirastojen julkaisuja 72/2019. Viitattu 12.10.2019. <https://www.avi.fi/documents/10191/13272028/Ty%C3%B6pajatoiminta+2018+-+LSSAVI/431ebd19-2db0-4c17-828b-4fc6c2c1d8f5>.
- Bardy, M., Haapalainen, R., Isotalo, M., & Korhonen, P. 2007. Taide keskellä elämää. Helsinki: Like.
- Beghetto, R., Kozbelt, A. & Runco, M. 2010. Theories of Creativity. Teoksessa The Cambridge handbook of creativity. Toim. Kaufman, J. & Sternberg, R. Cambridge: Cambridge University Press.
- Davies, C., Down, B., Haseman, B., Rankin, S., White, M. & Wright, P. 2013. Arts practice and disconnected youth in Australia: Impact and domains of change. Viitattu 28.12.2018. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4259013/>.
- Era, T. 2013. Osallisuus- Oikeutta vai pakkoa? Toim. T. Era. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja. Viitattu 22.11.2018. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/64153/JAMKJULKAISUJA1562013_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Hausman, C. & Rothenberg, A. 1976. The Creativity Question. Duke University Press Books.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu : teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki : Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Honkala, N. N.d. Näkökulmia taiteen ja kulttuurin vaikutuksista oppimiseen. Viitattu 29.4.2019. <https://www.sitra.fi/artikkelit/nakokulmia-taiteen-ja-kulttuurin-vaikutuksista-oppimiseen/>.

Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. 2012. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 8.10.2019.

https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf.

Isola, A-M., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Scheneider, T., Valtari, S. & Keto-Tokoi, A. 2017. Mitä osallisuus on? Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen työpaperi 33/2017. Viitattu: 28.11.2018. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_ISBN_978-952-302-917-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Jyu. 28.4.2009. Ilmiön kuvaaminen ympäristössään. Viitattu 25.10.2018.

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/ongelmanasettelu/ilmion-kuvaaminen-ymparistossaan>.

Jyväskylän kaupunki. N.d. Nuorten taidetyöpaja. Viitattu 25.10.2018.

<https://www.jyvaskyla.fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/nuoriso/toiminta/nuorten-taide-tyopaja>.

Kakko, S., Kekäläinen, K., Kinnunen, R., Lidman, J. Tutkivan teatterityön keskuksen julkaisu. 2013. ”Siellä on suupielet korvissa” Hyvinvointivaikutuksia sosiaalisesta sirkuksesta. Viitattu 15.03.2019. <http://www.uta.fi/cmt/index/siella-on-suut-korvissa-web-2013.pdf>.

Kautto, T. & Lehtipää, K. 2014. Mikä ihmeen taidetyöpaja? Jyväskylä.

Knibbs, L., Lahtinen, M., Lappalainen, S., Lehtelä, J., Morawska, L., Nevala, N., Reijula, K. & Salonen, H. 2011. Sisäympäristön parantava ja elvyttävä vaikutus hyvinvointipalvelutiloissa - kirjallisuuskatsaus. Työterveyslaitos, Helsinki & Queensland University of Technology, Brisbane. Viitattu 2.5.2019. <https://docplayer.fi/17275167-Sisaympariston-parantava-ja-elvyttava-vaikutus-hyvinvointipalvelutiloissa.html>.

Krappala, M. & Pääjoki, T. 2004. Taide ja toiseus- syrjästä yhteisöön. Helsinki : Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2003.

Koppari. Nuorten taidetyöpaja. N.d. Viitattu 25.10.2018. <https://www.koppari.fi/jyvaskyla/palvelut/nuorten-taidetyopaja-2/>.

Kosonen, E., Pesu, A-M. & Ruosteinen, P. 2015. Otan kuvan ja kerron – nuorten kokemuksia TaidePajan toiminnasta. Viitattu 12.12.2018.

<http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/98134/Otan%20kuvan%20ja%20kerron%20-%20nuorten%20kokemuksia%20TaidePajan%20toiminnasta.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Känkänen, P. 2013. Taidelähtöiset menetelmät lastensuojelussa – kohti tilaa ja kokemuksia. Tampere: Terveyden ja hyvinvointilaitoksen tutkimus 109/2013. Viitattu 12.12.2018. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104494/URN_ISBN_978-952-245-911-4.pdf?sequence=1.

Lindholm, A. 2015. Ei -kävijästä osalliseksi — osallistuminen, osallistaminen ja osallisuus kulttuurialalla. Humak Humanistisen ammattikorkeakoulun julkaisuja. Viitattu 3.12.2018. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2015/11/Arto-Lindholm-ei-kavijasta-osalliseksi.pdf>.

- Mönttinen, P. 2011. Kulttuurinen osallisuus nuorisotyössä. Viitattu 27.2.2019. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/30818/Pekka_Monttinen%20.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Nuorisolaki 1285/2016. Viitattu 19.11.2018. <https://www.finlex.fi/> Ajantasainen lainsäädäntö.
- Raivio, H. & Karjalainen, J. 2013. Osallisuus ei ole keino tai väline, palvelut ovat! Teoksessa Osallisuus-oikeutta vai pakkoa. Toim. T. Era. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja. Viitattu 22.11.2018. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/64153/JAMKJULKAISUJA1562013_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Rouvinen-Wilenius, P. 2014. Kohti osallisuutta - mikä estää, mikä mahdollistaa. Teoksessa osallisuuden jäljillä. Toim. Jämsén, A & Pyykkönen, A. Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys. Viitattu 25.11.2018. <https://setlementti-fi-bin.directo.fi/@Bin/15dcd7218fde4e4ebb991b3860897fe7/1542637240/application/pdf/503574/osallisuuden-j%C3%A4ljill%C3%A4-verkkoversio-pakattuna-16052014.pdf>.
- Rönkä, A-L & Kuhalampi, A. 2011. Sanoilla yli sektorirajojen. julkaisussa Rönkä, A-L., Kuhanen, I., Liski, M., Niemeläinen, S. & Rantala, P. Taide käy työssä: taidelähtöisiä menetelmiä työyhteisöissä. Lahden ammattikorkeakoulun julkaisuja. Viitattu 20.12.2018. http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/133015/LAMK_2011_C_74.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006a. Teemoittelu. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovaranto. Viitattu 4.9.2019. https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006b. Tutkijan asema. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovaranto. Viitattu 7.10.2019. https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_2.html.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006c. Hyvä tutkimuskäytäntö. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovaranto. Viitattu 7.10.2019. https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_1_2.html.
- Sederholm, H. N.d. Taidesanasto. Viitattu 10.10.2019. <https://artenoux.net/taidesanasto/>.
- Sederholm, H. 2000. Tämähkö taidetta? Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Sava, I. 2007. Katsomme-näemmekö? Luovuudesta, taiteesta ja visuaalisesta kulttuurista. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Siivonen, K., Kotilainen, S. & Suoninen, A. 2011. Iloa ja voimaa elämään-Nuorten taiteen tekemisen merkitykset Myrsky-hankkeessa. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. Viitattu 19.3.2019. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/myrsky2011.pdf>.
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Viitattu 19.11.2018. <https://www.finlex.fi/> Ajantasainen lainsäädäntö.

Stammeier, J. 12.02.2016. Mikä on hyvää taidetta? Lue taiteen asiantuntijoiden vinkit nykytaiteen ymmärtämiseen. Viitattu 10.10.2019. <https://yle.fi/aihe/artik-keli/2016/02/12/mika-hyvaa-taidetta-lue-taiteen-asiantuntijoiden-vinkit-nykytaiteen>.

Stiller, I. & Vilmilä, F. N.d. Nuorisotutkimusseura. Avaimia omaan polkuun - Taidetointa nuorten elämäntaitojen tukena. Viitattu 15.2.2019. <https://www.nuori.fi/wp-content/uploads/2018/05/Avaimia-omaan-polkuun-koko-opas.pdf>.

Suomen nuorisotyöntilastot. N.d. Nuorten työpajatoiminta. Viitattu 22.10.2019. <https://nuorisotilastot.fi/#!/fi/party/Nuorten%20m%C3%A4%C3%A4r%C3%A4%20ty%C3%B6pajoissa/perus/choice-2/prosenttit/whiteblue/Koko%20maa/Koko%20maa/table/suhde/Mit%C3%A4%20kautta%20valmentautujat%20ovat%20ohjautuneet%20ty%C3%B6pajalle%3F%2C%20nuoret/null/kunta/donut/%5B%5D//%5B%5D//2016-2018/0?2/undefined>.

The National Youth Agency. Lokakuu 2009. Arts work with socially excluded young people. Viitattu 2.1.2019. <http://www.nya.org.uk/wp-content/uploads/2014/06/artswork-with-socially-excluded-young-people.pdf>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 17.5.2019. Osallisuus. Viitattu 15.10.2019. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 16.1.2018. Toimintakyvyn ulottuvuudet. Viitattu 15.10.2019. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/hankkeet-ja-hanketuki/arviointi/tyo-ja-toimintakykymittareita/tyo-ja-toimintakyky/toimintakyvyn-ulottuvuudet>.

Tietosuojalaki 1050/2018. Viitattu 8.10.2019. <https://www.finlex.fi/> Ajantasainen lainsäädäntö.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2012. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Uusikylä, K. 2001. Lapsen luovuus elää vapaudessa. Teoksessa Karppinen, S. Puurula, A. & Ruokonen, I. Taiteen ja leikin lumous. Helsinki: Finn Lectura ab.

Uusikylä, K. 2012. Luovuus kuuluu kaikille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Valtakunnallinen työpajayhdistys. N.d. a. Työpajatoiminta Suomessa. Viitattu 22.10.2019. <https://www.tpy.fi/tools/uusi-etusivu/>.

Valtakunnallinen työpajayhdistys. N.d. b. Työpajapedagogiikka - Valmennuksen pedagogisia lähtökohtia työpajalla. Viitattu 22.11.2018. <https://www.tpy.fi/aineistot/lo-makkeet/suomalaisesta-tyopajatoiminnasta-englanniksi/>.

Virolainen, J. 2015. Teoksessa Ei -kävijästä osalliseksi — osallistuminen, osallistaminen ja osallisuus kulttuurialalla. Toim. Lindholm, A. Humak Humanistisen ammattikorkeakoulun julkaisu. Viitattu 3.12.2018. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2015/11/Arto-Lindholm-ei-kavijasta-osalliseksi.pdf>.

Väisänen, L. 7.4.2017. Taide, tunne ja järki! Viitattu 3.5. 2019. <https://100puheen-vuoroataiteesta.taike.fi/taide-tunne-ja-jarki/>.

Yhteisötaide. N.d. Viitattu 22.11.2018. <https://yhteisotaide.weebly.com/yhteisoumltaiteen-maumlaurittelyauml.html>.

Liite 2. Suostumuslomake tutkimushaastattelutilanteeseen

Suostumus tutkimushaastatteluun

Tutkimuksen/opinnäytetyön nimi: Taide ja luovuus osallistavana ilmiönä nuorten taidetyöpajalla

Tutkija: sosionomiopiskelija Oona Tapper, 050 xxx xxxx, xxxx@student.jamk.fi

JAMK Jyväskylän Ammattikorkeakoulu

Arvoisa tutkimukseen ilmoittautunut,

Olet lupautunut tutkimushaastatteluun, jossa keskustelunomaisesti haastattelen sinua, koskien taidetta ja luovuutta Nuorten taidetyöpajalla. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää taiteen ja luovuuden merkityksestä Nuorten taidetyöpajalla nuorten ja ohjaajien näkökulmasta, ja siitä kuinka taide ja luovuus vahvistaa sekä tukee nuorten hyvinvointia. Osallistumisellasi on suuri merkitys tutkimuksen kannalta.

Haastattelu vie noin puoli tuntia ja se nauhoitetaan. Tutkimus julkistetaan siten, ettei yksittäistä tutkittavaa voi tunnistaa. Tutkimuksessa käytetään suoria lainauksia haastattelusta. Henkilöllisyyttäsi ja sinua koskevaa haastatteluaineistoa ei anneta ulkopuolisten käyttöön. Aineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua. Sinulla on tutkimuksen aikana oikeus kieltäytyä tutkimuksesta ja keskeyttää osallistuminen missä vaiheessa tahansa ilman, että siitä aiheutuu mitään seuraamuksia. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja ehdottoman luottamuksellista. Suostumuksesta tehdään kopio tutkittavalle ja tutkijalle.

Kiitos, että tulit mukaan!

Haastateltavan allekirjoitus ja nimenselvennys

ja päiväys: _____

Liite 3. Havainnoinninsapluunan esimerkki

Mitä havainnoidaan: Miten ohjaajat neuvovat ja auttavat toiminnan aikana?	Miten näkyy? Esim. Kannustus, motivointi, sisäisen motivaation luominen, vahvuuksien ja voimavarojen huomiointi

Liite 4. Teemahaastattelurunko nuorille

Teema 1. Tausta

1. Miksi tulit juuri Nuorten taidetyöpajalle? Oliko toiminnasta jotain ennakoajatuksia?
2. Oletko aiemmin harrastanut jotain taiteeseen ja luovuuteen liittyen? Jos olet, niin mitä?

Teema 2. Taide ja luovuus Nuorten taidetyöpajalla

1. Miten taidetta ja luovuutta käytetään Nuorten taidetyöpajalla?
2. Kuinka suuri merkitys taiteella ja luovuudella on sinulle? Asteikolla 1-10
3. Millä muulla tavalla taiteellisuus ja luovuus esiintyy Nuorten taidetyöpajalla?
4. Merkittävin hetki, jonka olet kokenut Nuorten taidetyöpajalla?

Teema 3. Taide ja muut yhteydet

1. Mitä yhteyksiä taiteen tekemisellä huomaat ...
mielialaan,
itsetuntoon,
sosiaaliin suhteisiin tai sosiaaliintaitoihin, ja jos, niin miten?
2. Miten taide motivoi sinua lähtemään mukaan työpajatoimintaan?

Teema 4. Tulevaisuus

1. Mitä mahdollisuuksia näet taiteellisuuden tuovat työpajatoiminnan loputtua?
2. Millaisia taitoja, ominaisuuksia ja vahvuuksia uskot saavasi tulevaisuuteen Nuorten taidetyöpajatoiminnasta?

Liite 5. Teemahaastattelurunko ohjaajille

Teema 1. Tausta

1. Kuinka päädyit ohjaajaksi Nuorten taidetyöpajalle?
2. Mitä taiteellista taustaa sinulla on entuudestaan?
3. Kuinka suuri merkitys taiteella ja luovuudella on sinulle? Asteikolla 1-10

Teema 2. Taide ja luovuus Nuorten taidetyöpajalla

1. Mitä mieltä olet taiteen ja luovuuden käytöstä Nuorten taidetyöpajalla?
2. Miten taide näkyy ja kuinka sitä käytetään Nuorten taidetyöpajalla?
3. Miten muuten taiteellisuus ja luovuus näyttäytyy Nuorten taidetyöpajalla, kuin taiteellisella toiminnalla?
4. Mikä on merkittävin muisto minkä muistat koskien nuorta ja taidetta?

Teema 3. Taide ja muut yhteydet

1. Kuinka suuri merkitys taiteella on nuorille? Asteilla 1-10
2. Mitä yhteyksiä huomaat taiteella ...
mielialaan,
itsetuntoon,
sosiaalisiin suhteisiin tai sosiaalisiiintaitoihin, ja jos, niin miten?
3. Miten taide motivoi nuoria?

Teema 4. Tulevaisuus

1. Mitä mahdollisuuksia uskot taiteen nuorille tuovan?
2. Millaisia valmiuksia nuoret saavat tulevaisuuteen Nuorten taidetyöpajalta?

Liite 6. Tutkimuskysymyksien sisällön jaottelua

Teemahaastattelun teemat värikoodilla:

Tausta	Taide ja luovuus Nuorten taidetyöpajalla	Taide ja muut yhteydet	Tulevaisuus
--------	---	------------------------	-------------

Nuorten teemahaastattelut jaoteltuna:

1. Miten taide ja luovuus ovat läsnä Nuorten taidetyöpajalla?

Miten taidetta ja luovuutta käytetään Nuorten taidetyöpajalla?

Millä muulla tavalla taiteellisuus näkyy Nuorten taidetyöpajalla?

+havainnot

2. Mikä motivoi ja osallistaa nuorta taidetoimintaan Nuorten taidetyöpajalla?

Miksi tulit juuri Nuorten taidetyöpajalle? Oliko toiminnasta jotain ennakoajatuksia?

Oletko aiemmin harrastanut jotain taiteeseen liittyen? Jos olet, niin mitä?

Kuinka suuri merkitys taiteella on sinulle? Asteikolla 1-10

Miten taide motivoi sinua lähtemään mukaan työpajatoimintaan?

+havainnot

3. Mikä merkitys taiteella ja luovuudella on nuorten arjessa ja tulevaisuudessa Nuorten taidetyöpajalla?

Merkittävin hetki, jonka olet kokenut Nuorten taidetyöpajalla?

Mitä yhteyksiä taiteen tekemisellä huomaat ...

mielialaan,

itsetuntoon,

sosiaaliin suhteisiin ja sosiaaliintaitoihin, ja jos, niin miten?

jotain muuta?

Mitä mahdollisuuksia näet taiteellisuuden tuovat työpajatoiminnan loputtua?

Millaisia taitoja, ominaisuuksia ja vahvuuksia uskot saavasi tulevaisuuteen Nuorten taidetyöpajatoiminnasta?